ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 14 december 2013

INTERVIEW
Staatsraad gaat voor half miljoen bomen 5

LITERATUUR
90ste geboortedag Tip Marugg 7

IN BEDRIJF
CBS: Meten is weten 11

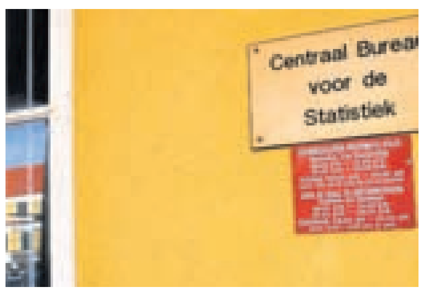

Amigoe bundelt columns 'Thuis' van Monique Casimiri

Elke week deelt ze haar gedachten met de lezers van de Amigoe op pagina 2 van de Ñapa. Dagelijkse dingen waarover ze zich als Antilliaanse in Nederland verbaast, bespreekt Monique Casimiri in haar wekelijkse column. Ñapa maakte er een boekje van, waarin de columns van het eerste jaar zijn gebundeld. Vanaf heden is het boekje 'Thuis' te koop.

Monique Casimiri aan de tafel waar ze haar columns voor de Ñapa schrijft in het Brabantse Schijndel.

Tekst en foto: Mineke de Vries

Een heel grote vierkante tafel, een bibliotheek aan boeken, een intensief gebruikte laptop en een schaaltje chocolatjes ernaast: zo schrijft Monique Casimiri voor de Ñapa haar gedachten en verwondering van zich af.

"Eigenlijk ben ik constant bezig om me heen te kijken en te zoeken naar onderwerpen, dat kan in de supermarkt zijn of op de zwemles van mijn zoon. Het kan zo maar iets zijn wat iemand zegt of een inval naar aanleiding van iets wat ik zie gebeuren. Ik ben altijd weer heel blij als ik een idee heb."

Naast haar bed ligt een opschrijfboekje om alle ideeën die 's avonds of 's nachts in haar hoofd opborrelen op te schrijven. Alle concepten slaat ze in de computer op en gaat ze er eenmaal voor zitten, dan produceert ze in twee avonden zes columns. Uit haar hele houding straalt actie en haar gedachten lijken niet te stoppen. "Alleen onder de douche", zegt ze lachend en iets beschaamd, "dan glijdt alles van me af, dan leidt niets me af en ontstaan de beste ideeën."

De vaste foto bij de column.

Luchtig vermaak

De Antilliaanse Casimiri kan zo op het eerste gezicht zo maar doorgaan voor een 'echte Brabantse'. In haar gezellige huis in het Brabantse Schijndel praat ze honderduit aan de eettafel. Maar kijk je beter naar het huis en naar haarzelf, dan zie je de Antilliaanse trekken. Beeldjes en schilderijtjes van Curaçao staan tussen andere spullen, ze omgeven haar, wat dat gevoel van thuis geeft. Maar ook als ze nietsvermoedend een kerst-cdtje opzet, kunnen zo maar de tranen komen vanwege heimwee naar Curaçao. Maar dan gaat resoluut de cd uit en gaat ze over tot de orde van de dag: actief in haar huis, baan, creativiteit, schrijven. Dat schrijven deed ze al van kinds af aan. Monique Casimiri: "Ik deed niets liever dan schriften volschrijven met verhaaltjes en vond het later heerlijk om opstellen te maken voor Nederlands."

Haar columns voor de Ñapa hebben als enig doel te vermaken. "Ik heb geen boodschap of moraal, wil het vooral luchtig houden. Ik gebruik wel graag humor en ben dol op taalkundige grapjes. En meestal sluit de cirkel zich: iets waarmee ik begin daar eindig ik ook mee." Eén boodschap echter zit er wel in de verhalen verweven: heb zorg voor het eiland, houd het schoon en wees er zuinig op.

Boetes

De inspiratie komt uit de alledaagse dingen. "Zo schreef ik over mijn idiote gewoonte om al vanaf september onder twee dekbedden te slapen met dikke sokken aan, zo koud heb ik het dan al. Een zo simpel onderwerp levert weer een grappige column op." Altijd is er de Antilliaanse link, de verbindende factor in alle columns. "Ik kijk als Antilliaanse met Nederlandse ogen naar de maatschappij in Nederland. Ik kan me erover verbazen hoe die in elkaar zit. Het betuttelende dat je tegenwoordig toestemming moet vragen om te barbecueën, je gelooft het toch niet? En wat te denken van het feit dat je een boete krijgt als je je parkeerkaartje dat nog geldig is aan een ander doorgeeft? Die aardige dingen worden gewoon bestraft. Maar ook te hard zingen op straat kan je een bekeuring opleveren. Kortom, stof te over om het Nederlandse systeem van me af te schrijven."

Overigens verschijnen de columns ook op haar blog en op Facebook. Reacties van mensen leveren Monique tevens input op. "Ik word zo ook van buitenaf gestimuleerd en vraag mensen weleens of ik hun statements mag gebruiken."

De kaft van de bundel columns. Het boekje is vanaf nu te koop.

Kerstverlichting

Maar ook als ze op Curaçao is, gaat het schrijven door. Dan is ze de Antilliaanse Nederlander die zich erover verbaast hoe het er op Curaçao aan toe gaat.

"Een rare gewoonte is dat ik daar toch de vacatures bijhoud en zo zag ik deze een keer langskomen: medewerker kerstverlichting gezocht. Het Hilton zocht voor twee weken iemand die de verlichting in de bomen kon aanbrengen. Dat kan je je in Nederland niet voorstellen. Ja, en dan heb ik weer een onderwerp. Of als ik bij de St. Jorisbaai al die rotzooi zie en tot overmaat van ramp na een wandeling mijn autoruit ingeslagen vind, is dat zo'n karakteristiek waar je eigenlijk niet aanwilt. Maar die wel weer voor een column zorgt." Ook de zwerfhonden op Curaçao inspireren haar tot schrijven en de loslopende geiten. "Ik vind dat hilarisch en schets graag zo'n beeld." Oftewel, ze heeft op Curaçao net zoveel inspiratie als in Nederland. Sterker nog, ook een vakantie in Oostenrijk levert situaties op die ze graag met haar lezers deelt. "En een gelijkenis met thuis, met mijn eiland, overkwam me in Italië, zeker het opschrijven waard."

Eerste jaar

Inmiddels verschijnen haar columns al drie jaar in de Amigoe. "Ik was gewoon eens begonnen en had heel wat columns liggen. Toen ik een keer op Curaçao was ben ik zomaar bij de Amigoe binnengelopen. Ze vonden het wel leuk en zouden er zes tijdens een proefperiode plaatsen, dat was januari 2010. Na afloop van die periode vroeg ik enigszins onzeker of ik nog meer moest aanleveren, maar het bleek inmiddels al vanzelfsprekend dat het doorging." Het idee de columns te bundelen kwam in eerste instantie van Monique zelf, maar de Amigoe nam het over. Casimiri: "Ik vond dat natuurlijk vreselijk leuk, zij verzorgden opmaak en omslag en ook de promotie via advertenties en verspreiding via de boekhandels."

Linda van Eekeres, Ñapa: "Omdat veel mensen die hier wonen misschien wel niet met één been, maar toch wel met een teentje in 'Hulanda' staan, onder meer vanwege familiebanden, zijn de columns voor velen een feest der herkenning. Het lezen ervan voelt alsof je een bericht krijgt van een warme vriendin, ook als je haar niet eens kent."

Monique Casimiri vindt het verder erg aardig dat het bij Copymiri, het bedrijf van haar vader, is gedrukt. De foto op de voorkant is van haarzelf, gemaakt bij de mijnwerkzaamheden bij de Tafelberg. "Ik sta er zo lekker gek op, dat vind ik het grappige eraan."

'Thuis' is inmiddels het derde boek van Casimiri, die het als een cadeautje ervaart je naam op een boek te zien staan. Eerder verschenen twee kinderboeken van haar, 'Vuurwerk' en 'Joris', met steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds en uitgegeven door Fundashon Editorial Sembra Buki, een stichting die haar moeder had opgericht om het lezen onder jongeren te bevorderen. Het zijn omdraaiboeken, de ene kant is in het Nederlands, de andere in het Papiamentu. De stichting deed toentertijd een oproep verhalen in te sturen, waarvan vier werden uitgekozen om te worden uitgegeven. Monique's man maakte er de tekeningen bij.

Twee werelden

Monique Casimiri staat letterlijk en figuurlijk tussen twee werelden in, met haar columns brengt ze ze bij elkaar. "In Nederland merk ik dat ik Antilliaanse ben, op Curaçao dat ik ook Nederlander ben." Haar gemixte familie is een afspiegeling van die twee werelden. Mijn vader, geboren in Indonesië, kwam met de boot in 1946 via Nederland naar Curaçao. Zijn acht broers en zussen verdeelden zich over Nederland en Curaçao. Mijn familie heeft letterlijk twee kleuren, ik heb neefjes en nichtjes in alle tinten bruin, maar ook blonde. Dat maakt het zo vanzelfsprekend dat je losjes met het thema blank en zwart omgaat. Maar ik waag het niet erover te schrijven, omdat ik weet dat ik op gevoelige tenen kan gaan staan." Casimiri werd uit een Nederlandse moeder en Curaçaose vader geboren op Bonaire in1969 tijdens een hevige novemberstorm. "De nonnen hadden mijn vader naar huis gestuurd, maar toen het toch snel bleek te gaan en de huisarts langs zijn huis reed om hem te halen hoorde hij de claxon niet vanwege de airco en was niet bij de geboorte. Maar de non zei mijn moeder: ik ben sterk genoeg, knijp maar in mijn hand."

Op haar vierde vertrok het gezin naar de Achterhoek, Nederland en pas op haar twaalfde ging ze terug op vakantie waar haar ouders, naar later bleek, banen en huisvesting zochten. "Twee jaar later vertrokken we, de beste keus die mijn ouders ooit gemaakt hebben." Vader werd leraar op het Radulphus College, moeder bij het Maria Immaculata Lyceum, waar Monique en haar zus ook heengingen. "Ik kwam in een klas met veel Nederlandse kinderen en baal nog dat ik het Papiamentu zodoende nooit vloeiend heb leren spreken." Omdat ze de verloskunde-opleiding wilde doen, koos ze een vakkenpakket dat haar duur kwam te staan: tot twee keer zakte ze voor haar vwo-examen. Ze deed de secretaresse-opleiding Schoevers, werkte in een supermarkt en begon op haar 21e in Nederland op de Pabo, waarmee haar loopbaan een vlucht nam.

Niemand heeft niets

Haar laatste stageplaats in het speciaal onderwijs werd tevens haar uiteindelijke baan. Momenteel studeert ze voor haar Master Special Education Needs en doet er een managementopleiding bij. Misschien wel een inhaalslag, zegt ze zelf. "Wat me aanspreekt in dit type onderwijs is juist dat bijzondere kind, het feit dat elk kind er mag zijn, niemand valt op omdat niemand niets heeft, niemand voelt zich een uitzondering. We hebben alles, ADHD, PSS NOS, ODD, Gilles de la Tourette, algehele leerstoornissen, laag IQ en autisme. Ik leer hier om anders naar de wereld te kijken, naar kinderen en daardoor ook naar mezelf. Je wordt je bewuster van je eigen handelen en minder oordelend. Je snapt, ook vanuit een theoretisch kader, beter waarom dingen zijn zoals ze zijn."

Schijndel versus Willibrord

Haar baan is belangrijk voor haar, haar gezin, het schrijven, maar ook Curaçao en haar ouders die daar wonen. Waar ben ik thuis? blijft de vraag als je zoals Monique uit twee werelden stamt.

De roots van de Casimiri's liggen in Willibrordus. Haar opa, als militair naar Indonesië uitgezonden, werkte bij het KNIL en als timmerman in de werkplaats van de gevangenis. Terug op Curaçao namen ze hun intrek in landhuis Habaai, wat ze met drie gezinnen mochten huren van de nonnen als ze het onderhielden. Haar ouders trokken naar Banda'riba, waar Monique opgroeide. En nu dan Schijndel. "We verhuisden hierheen omdat de kinderen van mijn man er woonden, dat was toen mijn enige binding." Laconiek zegt ze erachteraan: "Maar er was een Hema en je leert vanzelf weer mensen kennen, dus die binding komt vanzelf. Ik ben inmiddels klassenmoeder en ken zoveel mensen dat ik er een hele ochtend over doe om naar de markt te gaan!"

Is ze in Nederland, merkt ze dat ze Antilliaanse is, op Curaçao dat ze ook Nederlander is. In elk geval geven de columns Monique Casimiri een gelegenheid zich te uiten, of het nu gaat om de eindeloze weerpraat in Nederland, het asociale rijgedrag, de zwemvierdaagse, een dagje dierentuin, de groots aangekondigde brassband in Schijndel, die uiteindelijk een statisch bandje bleek te zijn of de traditie iemand een walsje cadeau te doen, wat de familie haar vader gaf toen hij zeventig werd. Alles behalve politiek komt terecht in Monique's columns, daar probeert zij zich verre van te houden om onafhankelijk te blijven.

Ze vliegt met haar gedachten, maar ook fysiek, tussen haar twee werelden op en neer. "We maken er altijd maar een grapje van, mijn man en ik: ik ben thuis op Curaçao en op vakantie in Nederland en hij net andersom, die is in Nederland thuis. Maar ik ben nu wel lang op vakantie en ook erg druk tijdens mijn vakantie", zegt ze lachend. "Dat is thuis wel anders."

Thuis is te koop bij Mensing's Caminada, Bruna en de Amigoe zelf te Scherpenheuvel voor een speciale prijs van 17,50 gulden. Leuk voor onder de kerstboom.

ÑAPA 2013
Nr. 48

INHOUD

Amigoe bundelt columns 'Thuis' van Monique Casimiri 1

Expo 15 jaar Maritiem Museum 2

Freeport viert 40-jarig jubileum 3

Gezondheid 4

Staatsraad gaat voor half miljoen bomen 5

Cultuur 6

Literatuur 7

Varia
Puzzels 8

Eten & drinken 9

Business
Columns 10

CBS: Meten is weten 11

Business
Rubrieken 12

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres

EINDREDACTEUR
Hans Vaders

ADVERTENTIES
Marloes Tak

VORMGEVING
Wendela Ataliede
Linda van Eekeres
Sarah Kuiper
Oscar Vanegas

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
Evert Bongers
Monique Casimiri
D. Geelkens
Verele Ghering
Harold Hollander
Sidney Joubert
Erik van Kampen
Brede Kristensen
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Mirto F. Murray
Ofelia Paris
Milangela Plaate
Marcel Truyens
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao

Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com

Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Uitgelicht

Expo 15 jaar Maritiem Museum

Het Curaçao Maritiem Museum bestaat 15 jaar. Ter gelegenheid daarvan werd afgelopen zondag een expositie geopend van Tanya Haynes: underh2o. Zij schildert boven de waterlijn in aquarel en acryl, en onder water (letterlijk) met olie op Yupo en plexiglasoppervlakken."Ik vind niets meer verbazingwekkend en interessant dan de zeebodem te verkennen", aldus Haynes. Haar werk is ook te zien op de website www.h2oscapes.com.

Foto's: Ken Wong

Directeur van het Maritiem Museum Leo Helms.

Kunstenares Tanya Haynes is dol op de onderwaterwereld.

Foto van de week

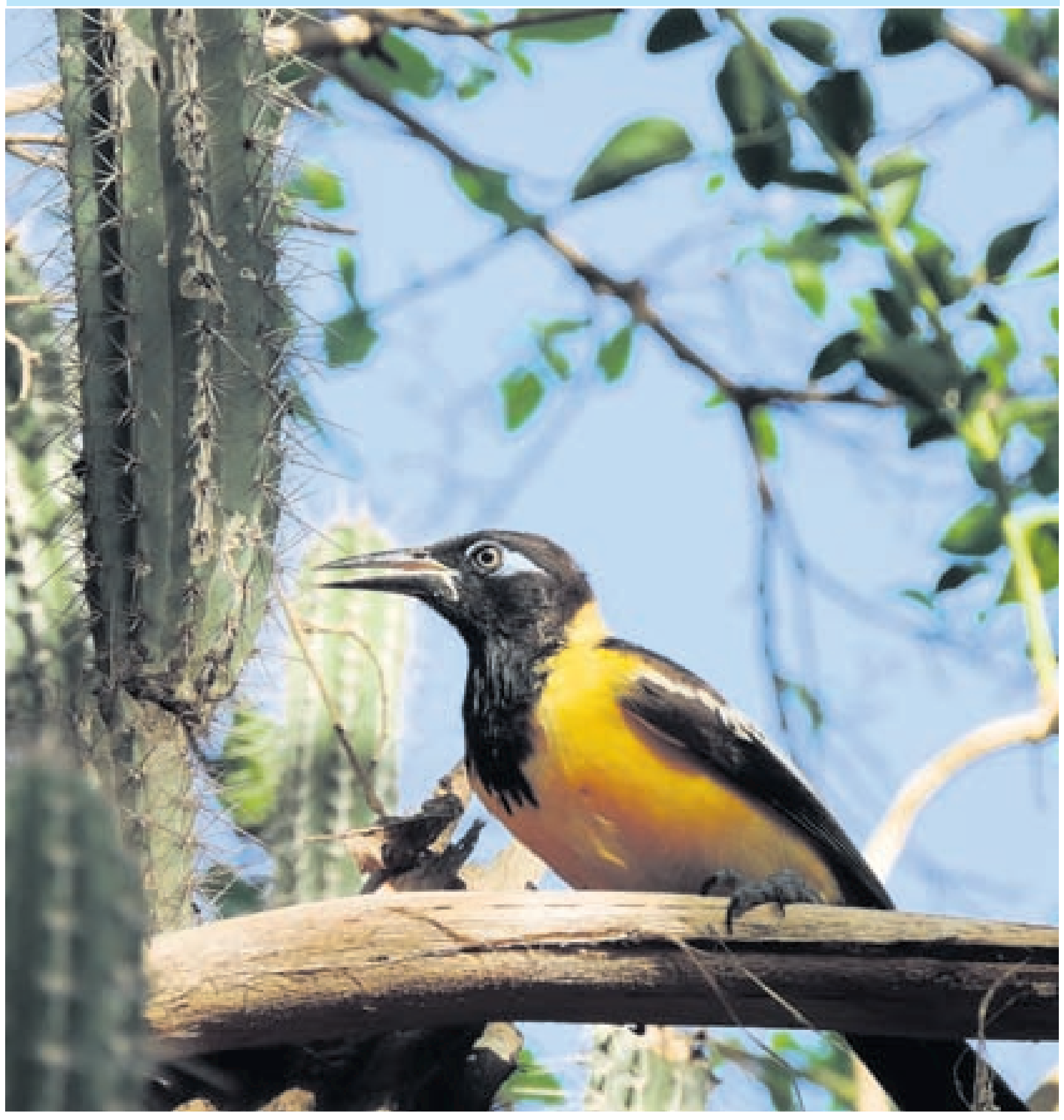

Deze trupial neemt even pauze en lijkt wel te poseren voor deze foto van Humphrey Plantijn. De trupial is de meest voorkomende inheemse vogelsoort op Curaçao.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Thuis

Schoenen

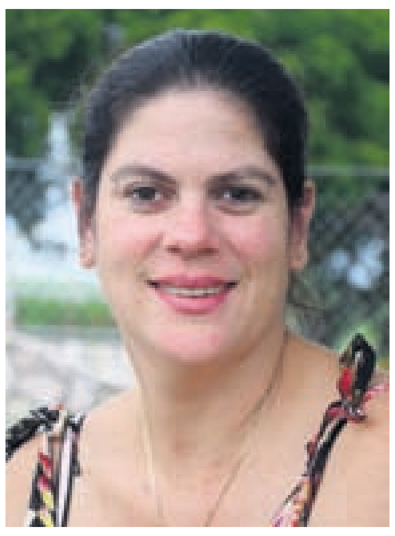

Monique Casimiri

Het eerste dat ik wil doen als ik thuis ben is mijn schoenen uittrekken. Heerlijk op blote voeten rondlopen. Of in de koude maanden op sokken.

Ook zoonlief doet graag zijn schoenen uit. Hij loopt echter niet, hij maakt constant slidings in de kamer. Los van de kapotte knieën in zijn broeken, heeft dit kind ook wekelijks meerdere sets nieuwe sokken nodig. Daar is niet tegenaan te kopen.

De schoenen aanhouden is uiteraard een optie, maar het is zo lekker om ze niet aan te hebben. Aarden noem ik het. Met de voeten op de grond, stevig staan.

De keerzijde is wel dat je hier constant bezig bent met schoenen. Even naar de schuur om oud papier weg te gooien, oh ja, ik moet schoenen aan.

De vuilniszak in de vuilnisbak buiten gooien, oh ja, schoenen aan.

Bezoek uitzwaaien, schoenen aan.

In de zomermaanden, op warme dagen, loop ik op blote voeten snel even naar buiten, of ik trek slippers aan.

Maar de koude maanden, en dan heb ik het over september tot april, dan is het toch anders. Op blote voeten naar buiten is vragen om een verkoudheid, griep of blaasontsteking. Op slippers naar buiten is nog steeds te koud. Op sokken naar buiten is uitgesloten; behalve te koud, is het hier ook veel te nat, zodat je daarna met natte sokken binnen verder rondloopt.

Nee, wil je nu naar buiten, dan moet je schoenen aan. Even snel je schoenen aanschieten lukt niet altijd. De schoenen hebben veters, of je hebt dikke sokken aan voor in huis, en die sokken passen in geen enkele schoen.

Het gevolg is dat er naast onze achterdeur meestal wel een vuilniszak staat, een paar lege flessen, een doos met oud papier en meer van dat soort zaken. Ik trek liever één keer schoenen aan om alles op te ruimen, dan vier keer op een middag.

Als kind had ik er maling aan. Net terug uit Bonaire, ik was een jaar of vier, liep ik in de sneeuw met blote voeten. Dat doe ik niet meer, maar ik heb wel een andere oplossing gevonden.

Mijn man heeft maat 46 en veel instapschoenen. Die liggen altijd wel binnen handbereik, dus als ik iets weg moet gooien buiten kijk ik eerst even of ik zijn schoenen ergens zie staan. Veel te groot en log, het loopt zeer onhandig, ik ben niet snel, maar het scheelt mij toch tijd. Ik hoef geen andere sokken aan te doen en daarna mijn schoenen om naar buiten te kunnen.

Ik kan natuurlijk mijn schoenen gewoon aanhouden. Van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat, maar dat is zo niet fijn. Ik ben gewend om mijn schoenen uit te trekken zodra ik thuis ben. Op Curaçao loop ik thuis altijd op blote voeten, altijd. Slippers staan bij de deur voor als ik de tuin in moet en schoenen, die draag je als je echt de straat op moet.

Ik denk dat UGGS hier een soort slippers van Curaçao zijn. Je schiet ze gemakkelijk aan, en zijn schijnbaar heel comfortabel. Het is dat ze zo ontzettend lelijk en duur zijn. Een paar pantoffels is goedkoper.

Freeport viert 40-jarig jubileum

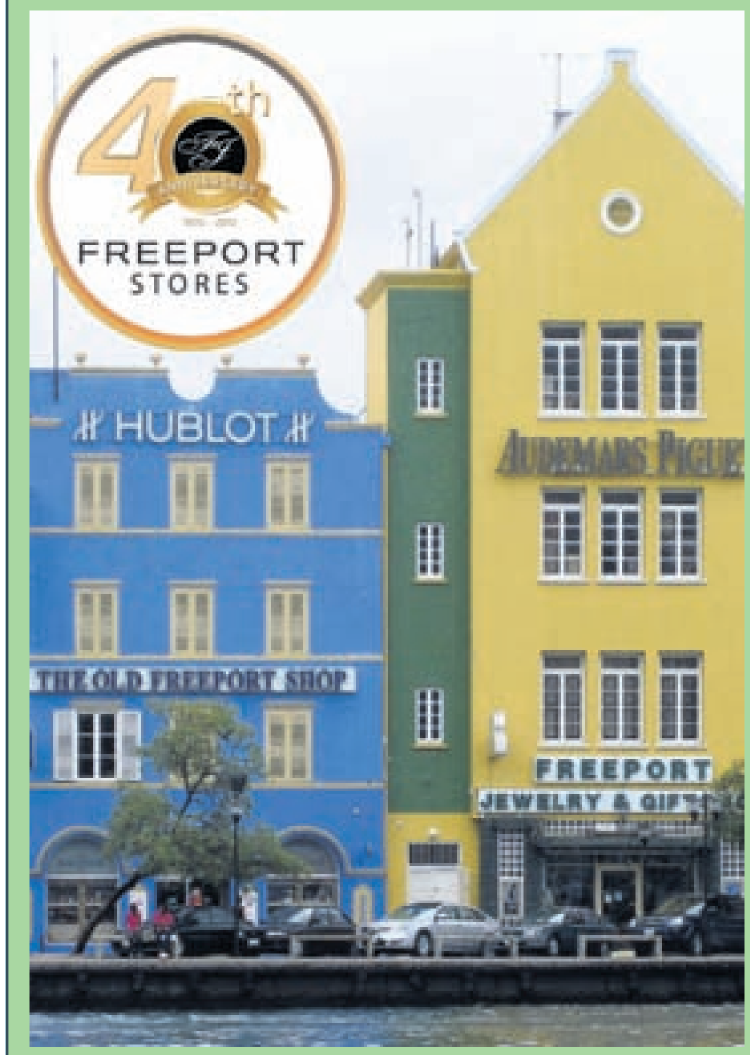

Freeport Jewelers viert dit jaar haar 40-jarig jubileum en dat mag gevierd worden. Kishore Mukhi, eigenaar en founder van de juweliersketen is inmiddels 72 jaar maar nog altijd volop aanwezig in The Old Freeport Shop, sinds november 1973 gevestigd aan de Handelskade in Punda en de eerste van de Freeport Jewelers-reeks.

Roma Mukhi, Kishore Mukhi en trouwe secretaresse Esther Girigoria in de jaren tachtig. Dit jaar is Esther 37 jaar in dienst!

Mukhi is een aardig, charismatisch en humoristisch mens. Inmiddels is zijn bedrijf uitgegroeid tot vier Freeport-winkels in Punda, één in de Zuikertuin Mall, een Freeport in de Renaissance Mall en een Swarovski Boutique.
Tegenwoordig staat Freeport bekend als de grootste juweliersketen op Curaçao met kwaliteitshorloges, sieraden en accessoires, passend in elk budget, van luxe tot sportieve en trendy merken.
Kishore Mukhi was twintig jaar toen hij vanuit India naar Curaçao verhuisde en begon zijn indrukwekkende carrière bij Casa Roberto, een oom van Mukhi. Casa Roberto was een kledingzaak, die later werd uitgebreid met elektronica. Er kwam een tweede zaak bij, Casa Blanca geheten en Mukhi was er de manager.

"Eigenlijk ben ik geboren in Pakistan wat toen nog deel was van India", vertelt Mukhi, "maar toen ik vijf jaar was verhuisden mijn ouders naar Bombay en vanuit Bombay ben ik naar Curaçao vertrokken. Na een vakantie in India trouwde ik met mijn vrouw Roma, kwam terug naar Curaçao en werkte nog drie jaar voor mijn oom."
Maar Mukhi wilde meer, huurde zelf een pand in Punda, noemde het Sparkys en verkocht kleding, elektronica, parfum en horloges. Twee zaken zaten echter tegen: omdat de naam Sparkys al bestond moest hij de naam veranderen. "Dat werd dus the Old Freeport Shop", vervolgt Muhki zijn verhaal. "En bovendien kreeg ik na verloop van tijd te horen dat mijn huurbaas het pand terugwilde. Ik moest eruit." Hij kocht het huidige pand aan de Handelskade en deze locatie is - samen met het later gekochte en naastgelegen pand op de Handelskade - inmiddels wereldberoemd. Vanuit die periode groeide ook het besef dat klanten meer merkgericht werden en Mukhi speelde daar goed op in. Momenteel bestaat het assortiment onder meer uit de meest bekende horloge- en juwelenmerken ter wereld. Naast de mooiste juwelen met diamant of edelstenen bestaan de horlogemerken uit Chopard, Bulgari, TAG Heuer, Guess, Michael Kors en dat is nog maar een greep uit de collectie. Maar ook Fossil en Swatch maken deel uit van de collectie.
"Je moet elke klant kunnen bedienen, dus mensen die neigen naar een betaalbaar product kunnen uiteraard ook bij Freeport terecht." Zoon Mahesh, in 1993 afgestudeerd, stimuleerde vader Mukhi de mooie merken van Spritzer & Fuhrmann over te nemen. Dit zeer welbekende juweliersconcern sloot haar zaken vanwege grote financiële verliezen door het uitblijven van toeristen en het overlijden van Fuhrmann. Het is op dat moment dat de naam Freeport Jewelers ontstaat en Mukhi zich concentreert op juwelen en horloges.
Ook Mahesh is tegenwoordig een bekend zakenman op Curaçao. Als tweede directeur is hij zeer nauw betrokken bij het familiebedrijf. Hij is lid van DMO en Chata en verzet veel werk om het eiland Curaçao te promoten. Door de jaren heen is de input van Mahesh toegenomen en door zijn inzicht verkoopt Freeport Jewelers momenteel meer dan 30 bekende horlogemerken afkomstig uit Zwitserland. Elk jaar bezoekt Mahesh de World Watch Expo die wordt gehouden in Basel, om er de mooiste horloges te selecteren. "Hij is verantwoordelijk voor de groei en uitbreiding van de collectie van Freeport Jewelers", aldus vader Mukhi.
De geschiedenis van de ondernemende Kishore Mukhi reikt ver en het resultaat van zijn slimme ondernemerschap is overduidelijk zichtbaar in de maar liefst zeven Freeport-zaken die Curaçao momenteel rijk is. Maar Mukhi is ook een eerlijk man. "De kracht van Freeport Jewelers bestaat uit kwaliteit, een goede prijs, service en eerlijkheid. Vertel geen leugens, want daar verlies je je klanten mee. Dat is ook de reden waarom ik het zo lang uithoud met mijn zaken. Eerlijkheid is van groot belang en de klant is koning! Daarom biedt onze collectie voor elke klant wat wils. Van zeer goed betaalbaar tot de echt luxe producten, zoals de Hearts on Fire-diamanten, de meest zuivere en perfect geslepen diamant."
Het familiebedrijf van Mukhi bestaat niet alleen uit zijn echtgenote Roma en kinderen Mahesh en dochter Kiran. "Alhoewel ik wil benadrukken dat mijn echtgenote een enorm aandeel heeft in het succes van onze zaken en zelfs nu staat ze nog in de zaak. Vanaf dag één hebben we het samen opgebouwd. Maar ook onze medewerkers liggen me allemaal na aan het hart, ik zie ze als familie!"

Jubileum campagnes
De Freeport Jewelers Group viert haar 40-jarig jubileum met geweldige campagnes, gericht op lokale klanten en toeristen. Bij aankoop van vijftig gulden of meer bij één van de zeven winkels van Freeport krijgen inwoners van het eiland een lot, waarmee er een prachtige cadeaubon van 4000 gulden gewonnen kan worden op 10 mei 2014. Daarnaast verloten zij maandelijks een horloge in de 'Like, Share and Win' Facebook-campagne. Bezoekers aan ons eiland maken zelfs kans een vijfdaagse vakantie voor twee personen naar Curaçao te winnen. Freeport Jewelers pakt dus behoorlijk uit en viert haar jubileum op uitbundige wijze. Ondanks het succes staat het bedrijf zeker niet stil. Met dank aan Kishore Mukhi en zijn uitgebreide familie.

Mahesh en echtgenote Priya Mukhi tijdens Baselworld Watch Expo met Karin Sheufele, eigenaresse van het zeer prestigieuse merk Chopard.

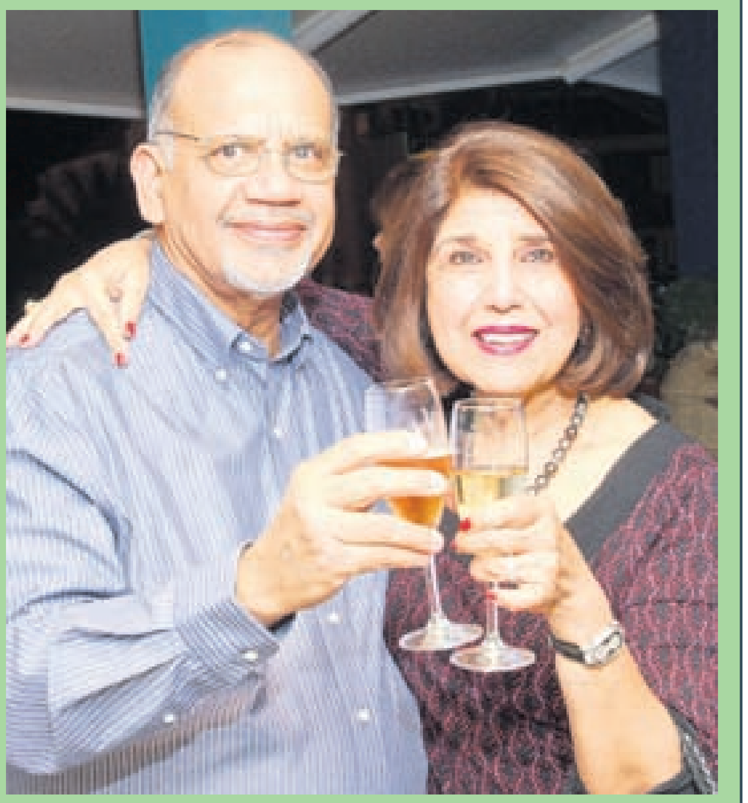

Kishore en Roma Mukhi.

Músika Curaçao: aantrekkelijk fotoboek

Músika Curaçao is een nieuw fotoboek van Sinaya Wolfert met teksten van Jeannette van Ditzhuijzen dat deze maand is uitgegeven. 'Wie de Curaçaose cultuur niet alleen wil leren kennen maar ook begrijpen, kan niet om de muziek heen', schrijft Wolfert in haar voorwoord.

Tekst: Linda van Eekeres Foto's: Sinaya Wolfert

Músika Curaçao focust vooral op de mensen die muziek vertolken; de muzikanten en zangers. Er komt een breed scala aan musici voorbij die niet alleen worden geportretteerd in beeld, maar ook door uitgebreide teksten van Jeannette van Ditzhuijzen. Van pianist/componist Randal Corsen, percussionist Pernell Saturnino tot rapper Fresku. Ook diverse podia passeren de revue, zoals La Tentashon, Blues in het Avila Hotel, Olé Olé en Miles Jazz Café en podia in Nederland waar Curacaoënaars hebben geschitterd.
De combinatie van foto's en tekst zorgt ervoor dat de term fotoboek de lading niet dekt. Het is meer een fotodocumentaire van de hedendaagse muziekwereld op Curaçao. Soms ook Curaçaos-Nederlands, want er komen ook in Nederland geboren artiesten met Curaçaose wortels aan bod en een aantal muzikanten van lokale bodem heeft in Nederland een indrukwekkende carrière opgebouwd, waaronder operazangeres Tania Kross en zangeres Izaline Calister.
'Een persoonlijk document en een historisch verslag', noemt de fotografe het zelf. Het is in elk geval een fijn kijk- en leesboek. Er is veel ruimte voor de verhalen van de musici zelf, de ene keer met wat meer achtergrondinformatie dan de andere keer. Vooral oude rotten in het vak worden (terecht) uitgebreid aan het woord gelaten en in beeld gebracht zoals Wim Statius Muller, Frank Davelaar en de dit jaar overleden Julian Coco.
Het boek kost bijna 100 gulden en dat lijkt een behoorlijk bedrag voor een boek, maar het 215 pagina's tellende boek is prachtig uitgevoerd op een 'ruimer dan A4-formaat' met een harde kaft.
Wolfert pretendeert niet compleet te zijn. Er zijn meer belangrijke mensen in de muziek dan in het boek passen, licht ze toe aan de Ñapa. Jazz krijgt veel aandacht, net als musici die in Nederland zijn doorgebroken en ook wordt er jong talent voor het voetlicht gebracht. Het is deels een persoonlijke keuze, maar ook één om een groter publiek te bereiken. En het boek is daar aantrekkelijk genoeg voor.

Nacho Geertruida tijdens het vervaardigen van een kachu.

Tambú bij Landhuis Bloemhof, december 2012.

Tania Kross laat zoontje Adam kennismaken met Frank Davelaar.

Julian Coco (1924-2013).

Pernell Saturnino in de opnamestudio van Hershel Rosario.

Medisch

Hand voor je mond!

De wachtkamer van een bedrijfsarts is dagelijks gevuld met zieke mensen. Deze mensen geven aan dat ze vanwege hun klachten niet kunnen werken en vaak resulteert een bezoek aan de bedrijfsarts dan ook in een ziekteverlof van korte of soms zelfs langere duur.

Tekst: D. Geelkens

Ziek worden is niet altijd te voorkomen. Natuurlijk weten we allemaal dat een gezonde leefstijl, voldoende beweging, gezond eten, rust en het vermijden van slechte gewoontes als roken of het gebruik van teveel alcohol de beste preventie is, maar ook sommige slechte en hardnekkige gewoontes blijken in de praktijk te zorgen voor onnodig ziek worden en ze blijken moeilijk af te leren.

Zo leren we onze kinderen bijvoorbeeld nog steeds om netjes de hand voor de mond te houden tijdens het niezen, hoesten of proesten. Ook volwassenen blijven deze als beleefd bedoelde handeling ter voorkoming van besmetting van anderen volkomen onbewust herhalen. Het is nu juist dit soort simpele handelingen dat voor onnodige verspreiding van ziektekiemen zorgt. Een griepvirus, nog steeds een van de grootste veroorzakers van ziekteverzuim, leeft in het slijm van uw luchtwegen. Het vliegt dus niet door de lucht en wordt dus niet, zoals we in sommige spannende films kunnen zien, aan de ene kant van het kantoor opgezogen om vervolgens aan de andere kant van het gebouw iemand te gaan besmetten.
Wanneer iemand niest, hoest of proest stoot hij een wolk van vaak onzichtbare besmette slijmdruppeltjes de ruimte in. Voor een forse kerel is de reikwijdte van deze wolk hooguit 1,5 m. Dit betekent dat de duidelijk zieke persoon die aan de overkant van de wachtkamer waar u zich op dit moment misschien bevindt niest, u niet rechtstreeks kan besmetten. Ga maar eens na hoe vaak u de afgelopen jaren rechtstreeks in uw gezicht geniest werd. Deze slijmdruppeltjes dalen vervolgens neer op de oppervlakken en voorwerpen om de niezende heen. Afhankelijk van hoeveelheid en soort blijft het virus daar minuten lang tot soms uren leven. Als de zieke opstaat en de ruimte verlaat, laat hij dus een voor u onzichtbaar besmet gebied achter. Als u vervolgens dit oppervlak of voorwerp aanraakt heeft u besmet slijm aan uw vingers. Nog steeds geen probleem, dit virus gaat niet door uw huid dringen en u besmetten. Nee, u gaat uzelf besmetten door met deze vingers het slijmvlies van uw ogen, neus of mond aan te raken.

Dit doet u vaker dan u in eerste instantie denkt en dit doet u direct, maar veel eerder indirect. Zo verplaatst het virus zich van het besmette toetsenbord

waaraan u werkt via de pen die u regelmatig in uw mond steekt naar uw binnenwereld. Tijdens een griepseizoen zijn nagenoeg alle voorwerpen in uw omgeving besmet en zo is bijvoorbeeld het handvat van het winkelwagentje in de supermarkt een van de grootste besmettingsbronnen in het dagelijkse leven. Een recent onderzoek liet zien dat in ziekenhuizen, waar doorgaans zeer strenge protocollen gelden ten aanzien van hygiëne, de smartphones van dokters en verpleegkundigen vol zitten met vervelende bacteriën en virussen.

Aangezien het praktisch onmogelijk is om alle oppervlakken en voorwerpen die u aanraakt te steriliseren (in iedere Amerikaanse supermarkt vindt u de desinfecterende spray bij het uitgiftepunt van winkelwagentjes) is het veel simpeler om gewoon uw handen te wassen of te ontsmetten alvorens u een van de voornoemde slijmvliezen gaat aanraken. Inderdaad, een flesje hand sanitizer in uw broekzak of handtas kan er voor zorgen dat u dit keer nu eens niet op de kandidatenlijst voor het eerstvolgende griepvirus komt te staan.

Even terug naar het kind. Het niest braaf in de hand en gaat vervolgens alles wat het daarna aanraakt besmetten. Heeft u trouwens uw handen ontsmet nadat u de laatste keer een deur geopend hebt? Wat ons betreft leren we onze kinderen veel beter aan om, indien voorhanden, in een tissue te niezen en deze vervolgens meteen in de prullenmand te werpen. Bij gebrek aan een tissue niezen we beter schuin opzij tegen de schouder of aan de binnenkant van de elleboog. Het is immers zeer onwaarschijnlijk dat we daarmee ons toetsenbord gaan bedienen, een deur openen of het broodje in de kantine gaan vastpakken.
Zo blijkt het witte masker dat we regelmatig op het gezicht van een Aziatische toerist kunnen ontwaren een zeer beleefde manier om te voorkomen dat zij een ander besmetten en niet zozeer om te voorkomen dat ze zelf besmet raken. Neuspeuteren en nagelbijten op het werk mag dus gewoon, maar wel eerst keurig de handen wassen of ontsmetten.
Gezonde feestdagen toegewenst!

D. Geelkens is verzekeringsarts bij Medwork Aruba

Antilliaanse Vereniging voor Verzekerings- en Bedrijfsgeneeskunde

De Vereniging voor Verzekerings- en Bedrijfsgeneeskunde (AVVB) bestaat uit verzekeringsen bedrijfsartsen en buitengewone leden met een grote affiniteit op het gebied van verzekerings- en bedrijfsgeneeskunde.

De leden van de vereniging zijn werkzaam op Curaçao, Aruba en Bonaire.

Namens de AVVB schrijft iedere maand een lid een informatief artikel over een specifiek medisch onderwerp in relatie met het werk.

Als u vragen heeft naar aanleiding van dit of volgende artikelen, dan kunt u contact opnemen met de AVVB via email avvb06secretariaat@gmail.com.

Mens & Psyche

Bruggenvrees

Enkele jaren geleden hoorde ik iemand vertellen over een overledene die bij leven nooit over de Julianabrug reed. Zij heeft haar familie doen beloven dat zij na haar dood ervoor zouden zorgen dat de lijkwagen absoluut niet over de brug zou rijden. Om de een of andere reden ging de begrafenisstoet na haar overlijden alsnog over de brug. Tot ieders schrik kreeg de lijkwagen bovenop de Julianabrug autopech. Volgens de verteller was het alsof de overledene zich, uit protest, alsnog liet gelden.

Tekst: Milangela Plate

Een overdreven en hardnekkige angst om over een brug heen te gaan en die soms gepaard gaat met een paniekaanval wordt officieus bruggenvrees en officieel Gephyrofobie genoemd. Een benaming die is afgeleid van het Griekse woord Gephyra, dat staat voor ‘brug’.

Er zijn onder ons genoeg mensen die liever extra kilometers maken dan dat zij over een brug heen rijden of lopen. Maar als het niet anders kan of het bijvoorbeeld qua tijd beter uitkomt dan zullen zij - weliswaar met enige spanning en voorzichtigheid - toch over een brug heen rijden. Deze mensen lijden niet noodzakelijkerwijs aan Gephyrofobie.

Fobie
Gephyrofobie is een van de vele fobieën die in de psychologie bekend zijn. Een fobie is een term die men gebruikt indien het dagelijkse leven van een persoon ernstig wordt verstoord door een intense irrationele/overdreven angst voor een specifiek object of specifieke situatie, zoals een insect (entomofobie), hoogte (acrofobie), bloed (hematofobie), kleine ruimten (claustrofobie), etc. In geval van een fobie is ook sprake van het volgende:

- De persoon ervaart zijn angst zelf ook als overdreven of vindt dat deze ongegrond is.
- Blootstelling aan het object of de situatie leidt tot een angstreactie en soms hyperventilatie of een paniekaanval. In geval van bruggenvrees, zou alleen al het zien van een (foto van een) brug of het zien van andere op een brug kunnen leiden tot intense angst.
- Het vermijdingsgedrag (het uit de weg gaan van dat wat angst inboezemt) of de angst is zo ernstig dat het dagelijkse bezigheden of sociale relaties in de weg staat. Bijvoorbeeld, je werk (gedeeltelijk) niet kunnen uitvoeren vanwege je angst voor hoogten. Of je vrienden niet kunnen bezoeken omdat zij in een hoog gebouw wonen.
- De persoon lijdt intens onder de angst, de beperking in het functioneren en in de beleving van plezier of geluk.

Iemand zonder bruggenvrees kan in volle vaart over een brug rijden, misschien ondertussen zelfs nog bedenkend wat hij straks gaat eten of in gedachten bezig met een presentatie die hij zo meteen gaat geven. Anderen rijden juist zorgeloos en genietend van het uitzicht op de St. Annabaai of de aangemeerde cruiseschepen over de brug heen.
Wanneer iemand met bruggenvrees toch over een brug loopt of rijdt, zal hij in gedachten met hele andere zaken bezig zijn. Hij zit gespannen achter het stuur, klampt het stuur vast, het hart gaat sneller kloppen, hij ademt sneller en verminderd de vaart van de auto. Tegelijk kampt hij met beangstigende of rampzalige gedachten; zoals ‘zal je net zien dat de brug stuk gaat nu ik erover heen rijdt en dan storten we allemaal neer’. Of, ‘oh jeee, als ik de stoeprand maar niet raak, de controle verlies en een ongeluk veroorzaak’. Het gespannen lijf, de rampzalige gedachten en gevoelens van angst worden soms ook nog eens versterkt door een onbevreesde achterligger die besluit te gaan bumperkleven omdat hij zich irriteert aan het langzame rijden en vele remmen op de brug. Het liefst zou de angstige bestuurder zijn ogen dichtdoen en het gaspedaal helemaal indrukken om zo snel mogelijk over de brug te zijn, maar hij is zich er maar al te goed van bewust dat dit geen optie is. Eenmaal over de brug kan de bestuurder weer ontspannen en rijdt hij even later weer kletsend en lachend met de bijrijder(s) verder alsof er niks aan de hand is geweest. In het ergste geval kan iemand met een ernstigere vorm van bruggenvrees een paniekaanval op de brug krijgen, dat hem tot stilstand doet brengen.
Gephyrofobie is niet zo ongewoon als het mag lijken. In de Verenigde Staten worden her en der zelfs maatregelen getroffen voor die gevallen waarin mensen een paniekaanval krijgen op een brug; bij sommige bruggen zijn er bijvoorbeeld speciale taxidiensten beschikbaar gesteld voor mensen met Gephyrofobie. Naar verluidt hebben autoriteiten in San Francisco zelfs een sleepwagen ter beschikking gesteld voor personen die tijdens het rijden op de San Francisco - Oakland Bay Bridge een paniekaanval krijgen.

Behandeling
Één op de vijf mensen krijgt in zijn of haar leven te maken met niet reële angsten zoals hoogtevrees bovenop een ladder of een benauwd gevoel in de lift. Bij 1 op de 10 mensen breidt deze angst zich uit tot een fobie.
Vaak ontstaat een fobie na een lange periode van stress, spanning of verdriet. Het is dan ook niet verwonderlijk dat fobieën veelvoorkomend zijn bij mensen die een burnout hebben of een traumatische ervaring hebben gehad. Toch kan een fobie ook zonder aanwijsbare reden voorkomen.
Fobieën die in de kinderjaren zijn ontstaan gaan vaak spontaan over met de jaren. Dit is anders bij fobieën die in de (jonge) volwassenheid zijn ontstaan. Ondanks dat betreffende persoon zich ervan bewust is dat zijn angst irrationeel/overdreven is, blijkt deze niet vanzelf over te gaan. Vermijding van de gevreesde situatie of het object zorgt er vervolgens voor dat de angst blijft bestaan en soms met de jaren zelfs erger wordt.

Een gesprek met een psycholoog kan behulpzaam zijn bij het achterhalen en veranderen van de gedachten en gedragingen die een rol spelen bij het in stand houden van uw angst. Fobieën worden vaak behandeld met gedragstherapie, psychotherapie of cognitieve therapie, soms kan een behandeling worden ondersteund door het tijdelijk gebruik van medicatie.

Milangela Plate is psycholoog/gerontoloog. Email: milangela.plate@takecare.an

Staatsraad gaat voor half miljoen bomen

Bedachtzaam, enigszins gereserveerd, wikkend en wegend, formuleert hij zijn antwoorden. Hubert Cyril Maduro vertegenwoordigt het Land Aruba in de functie van staatsraad in de Raad van State van het Koninkrijk in Den Haag.

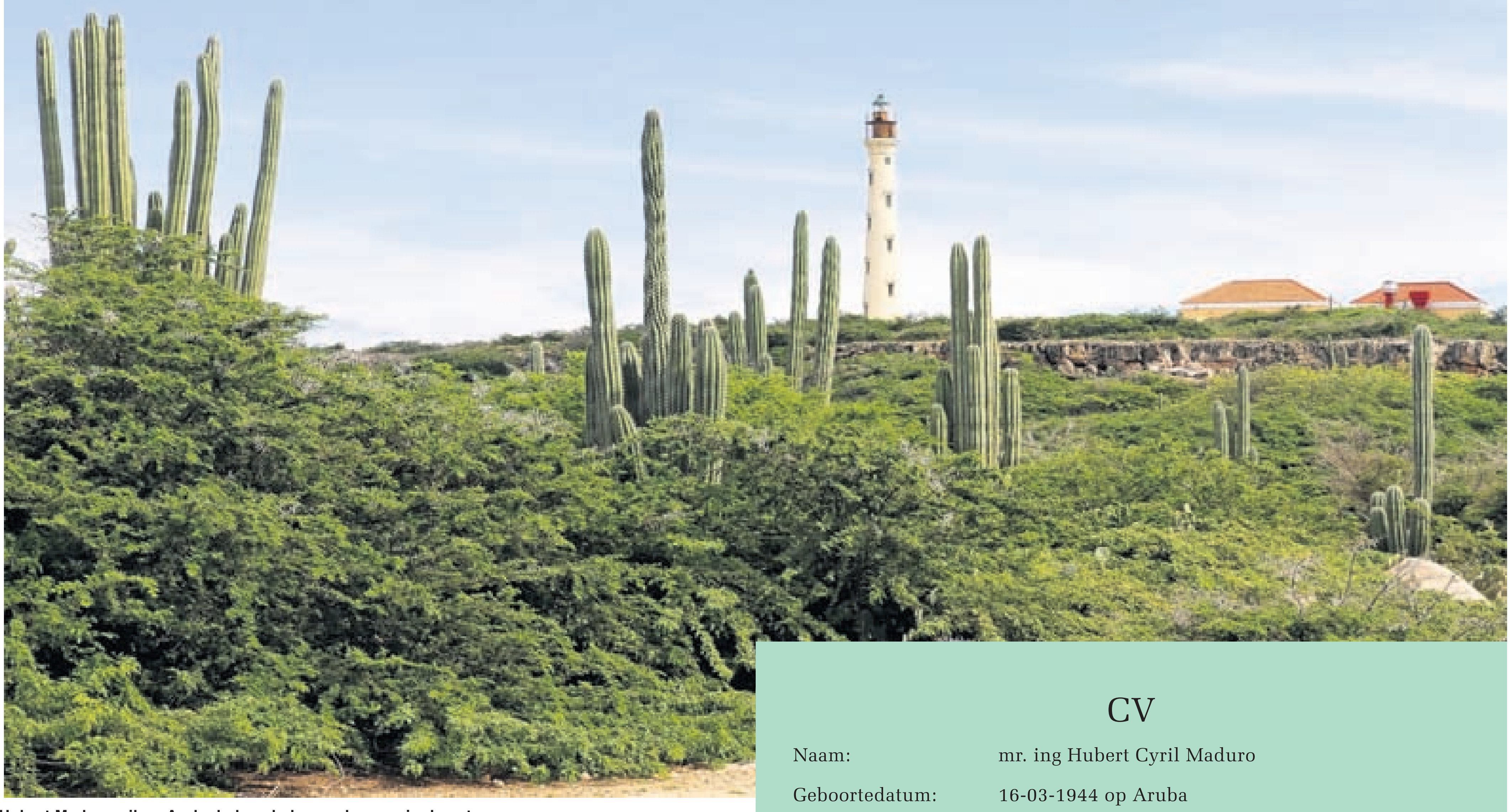

Hubert Maduro wil op Aruba balans helpen scheppen in de natuur.

Tekst: Ofelia Paris

Maduro schrijft zijn terughoudende karakter toe aan zijn geaardheid om structuren te zien die anderen niet zo zien, maar hij beseft dat hij zich toch begrijpelijk moet uitdrukken. Enigszins bedeesd geeft hij aan dat muziek of gedichten die muziek weerspiegelen hem emotioneel raken.

Hubert Maduro is op Aruba geboren, groeide hoofdzakelijk op in oliestad San Nicolas en woonde daarna ook in Oranjestad, de hoofdstad van het eiland. Hij geeft toe dat een mens gevormd wordt door de omstandigheden waaronder hij leeft, maar hij benadrukt tegelijk dat ook het karakter bijdraagt tot wat een mens uiteindelijk wordt.

Hij is afkomstig uit een gezin met elf kinderen. Zijn vader werkte lange tijd in San Nicolas als rechercheur bij de politie en hij werd daarna benoemd tot directeur van het Huis van Bewaring in Oranjestad. Op vrij jonge leeftijd kwam hij te overlijden.

Vader Maduro voelde zich erg betrokken bij de Arubaanse politiek. Verschillende van zijn kinderen hebben deze affiniteit van hem meegekregen. Verder was studeren voor hem uitermate belangrijk omdat hij de bestuurlijke posities op Aruba zo snel mogelijk vervangen wilde zien worden door Arubaanse jongeren. Voor zijn zoon Hubert had hij een opleiding tot jurist voor ogen.

Bibi, zoals Hubert in familie- en vriendenkring wordt genoemd, heeft financieel zorgeloze en zorgzame jaren gekend in zijn leven maar ook bruisende wilde periodes. Illustrerend wil hij nog even de anekdote kwijt dat er bij de 'Dienst Openbare Werken' weleens aannemers kwamen die erop stonden te worden geholpen door 'de landmeter met lange haren'.

Hoewel techniek en wiskunde hem nog steeds boeien, stemt het hem als jurist tevreden dat hij de wens van zijn vader is nagekomen door rechten te gaan studeren.

Rusteloos op en neer

Reeds toen hij twaalf was, ging Maduro voor studiedoeleinden naar Nederland waar hij in Eindhoven in de eerste klas van het gymnasium terechtkwam. In die jaren had Aruba wel een driejarige hbs, maar geen gymnasium, indertijd de vereiste vooropleiding voor rechtenstudie in Nederland. Spijtig genoeg moest hij binnen een paar maanden naar Aruba terug omdat in Hongarije een burgeropstand was uitgebroken waar zijn ouders zich zorgen over maakten. Op Aruba volgde hij toen de driejarige hbs-opleiding en na het beëindigen hiervan kon hij nog eens de oversteek maken om in Nederland de middelbare school af te ronden. Eenmaal klaar met deze opleiding keerde Maduro naar Aruba terug waar hij anderhalf jaar bij het 'Kadaster' werkte. Toen werd weer de overtocht gemaakt: terug naar Nederland waar hij aan de hts in Utrecht de opleiding Landmeetkunde volgde. Dit werd zijn leerschool voor het verwerken van informatie en organiseren.

Na een stage bij Rijkswaterstaat was hij weer op weg naar Aruba en kwam in functie bij de 'Dienst Openbare Werken'. Vier jaar later vestigde hij zich op Curaçao waar hij bij Fort Amsterdam de taak vervulde van Staf hoofdcommissaris van Politie. Het bleek echter dat er voor Arubanen een glazen plafond bestond, in ieder geval voor hem. Ontevreden met deze situatie nam hij om persoonlijke redenen ontslag. Maduro vloog weer de oceaan over naar Nederland, kwam er niet aan de slag en besloot toen maar de studie weer op te pakken.

Hij koos toen voor de richting Rechten en specialiseerde zich in het hoofdvak Staatsrecht omdat dit goed aansloot bij zijn werkervaring in overheidsdienst. Tegen het einde van zijn studie aan de Tilburgse Universiteit werd hij benaderd door de president van het Hof die hem de positie aanbood van griffiermanager bij de Griffie op Aruba. Na het afstuderen kwam hij toen eerst te werken bij de afdeling Wetgeving en Constitutionele Zaken van het Eilandgebied Aruba. Daar zette hij zich in inzake het opstellen van de Staatsregeling van Aruba in voorbereiding op de Status Aparte van Aruba die in 1986 aan de orde was. In 2006 werd Maduro door de regering van Aruba voorgedragen als staatsraad voor Aruba in de Raad van State van het Koninkrijk in Den Haag.

Politieke betrokkenheid

Kortgeleden zagen wij Maduro weer op Aruba als voorzitter van de Electorale Raad. Hij was hiervoor herbenoemd door de president van het Hof bij de recente verkiezingen. Het aantal non-voters is dit jaar constant gebleven, informeert hij, maar dit schept geen reden tot bezorgdheid. Wel vindt hij dat het fenomeen van 'checkers' bij de stemlokalen aangepakt zou moeten worden omdat hier misbruik van wordt gemaakt.

Als politiek waarnemer ziet hij Aruba als een microstaat die zich sinds 1930 in economisch opzicht behoorlijk heeft ontwikkeld. Anderzijds vindt hij dat het Land Aruba al enige tijd bezig is de welvaart te ondermijnen door overontwikkeling van het toerisme. "Het blijven bouwen van hotels verschaft uiteindelijk alleen slecht betaalde werkgelegenheid", stelt de staatsraad. En dan aan mensen die in armoede leven in achtergebleven gebieden van andere landen als Aruba, constateert hij. "Deze ontwikkeling leidt tot het ontstaan van een lompenproletariaat", meent hij, "en dit werkt criminaliteit in de hand."

Hubert Maduro vindt dat Aruba politiek en bestuurlijk verziekt is geraakt als gevolg van de instelling van teveel mensen die menen, dat je niet hoeft te studeren en jezelf moet ontwikkelen... zolang je er maar voor zorgt dat je deel uitmaakt van de groep die aan de macht is. Het is deze instelling die de economische groei tegenhoudt, benadrukt hij. Met de vrijheid van meningsuiting van de individuele burger kan het beter, stelt de staatsraad. Op dit eiland blijkt deze steeds weer niet vanzelfsprekend te zijn. Wie zich aan kritiek waagt, kan erop rekenen dat er druk op hem wordt uitgeoefend om de politieke arena te betreden teneinde recht van spreken te hebben. Maduro vindt het betreurenswaardig dat waardevolle intellectuelen op Aruba hiermee in de hoek worden gedrukt. Hij interpreteert de participatie van dr. Rudy Lampe aan de politieke verkiezingen ook in dit licht. Lampe was voor Aruba een kostbaar geschenk. Hij is een wetenschapper van wie een grote inbreng verwacht kon worden bij processen van vernieuwing op sociaal-cultureel gebied in de Arubaanse gemeenschap. Voor hem was zeker een taak weggelegd om weloverwogen aan te geven welke wegen hiervoor bewandeld zouden kunnen worden.

500.000 Bomen

De afgelopen zeven jaar woonde Maduro in Nederland. Het werk bij de Raad van State doet hij graag, maar met het bereiken van de leeftijd voor verplicht ontslag wordt het tijd om naar huis terug te keren. Dat wordt volgend jaar.

De humanist Maduro vindt dat de mens geroepen is de gemeenschap te dienen bij alles wat hij doet. Hij is verder van mening dat de mens ervan bewust gemaakt moet worden dat hij verantwoordelijk is voor het scheppen van balans in de natuur door zorgvuldig om te gaan met mens, flora en fauna. Terug op het eiland wil hij een project uitvoeren dat hem na aan het hart ligt: het bevorderen van het aanplanten van een half miljoen bomen overal op het eiland. "Er zijn zeker veertien verschillende soorten bomen die het hier goed zullen doen", stelt hij met klem. Het aanplanten van bomen zal niet alleen zorgen voor het scheppen van balans in de natuur, maar ook in financieel opzicht klinkt er toekomstmuziek in dit project. Zelfs de wijd en zijd op het eiland verspreide kwihiboom is een producent van waardevolle producten zoals honing uit de bloemen en suikerstroop uit de peulen. De technicus is er tenslotte van overtuigd dat de beste manier om nu op korte termijn zonne-energie op te vangen niet bepaald zonne-panelen zijn, maar het doodgewoon aanplanten van bomen.

Hubert Maduro en zijn echtgenote Máxima.

CV

Naam:	mr. ing Hubert Cyril Maduro
Geboortedatum:	16-03-1944 op Aruba
1956	Gymnasium Augustinianum in Eindhoven
1957 - 1959	Twee jaar hbs-B op Aruba
1959 - 1961	Odulphus Lyceum in Tilburg
1962 - 1963	In dienst bij Kadaster Aruba
1963 - 1964	Een jaar Delft
1964 - 1968	hts Utrecht Landmeetkunde
1965 - 1966	Stage bij Kadaster
1967 - 1968	Stage bij Rijkswaterstaat
1968 - 1971	Landmeter bij Dienst Openbare Werken, Aruba
1971 - 1976	Managementfunctie Fort Amsterdam, Curaçao
1976 - 1982	Universiteit Tilburg, Rechten gestudeerd
1983 - 2006	Griffier-manager van het Gerecht in Eerste Aanleg
Sinds 2006	Staatsraad van het Koninkrijk voor Aruba (Raad van State, Den Haag)

Lodewijk Daniël Gerharts

Lodewijk Daniël Gerharts, geboren in Nederland in 1901, kwam in 1926 naar Curaçao en vestigde zich in 1931 op Bonaire. 'Mijnheer LD' was 50 jaar lang een pionier op velerlei gebied, een succesvol ondernemer en een man met visie: hij haalde de KLM naar Bonaire en bouwde het eerste toeristenhotel van het eiland. Het is dit jaar, op 31 oktober, 30 jaar geleden dat hij overleed (1983). In de jaren daarvoor had hij zijn memoires op papier gezet. Deze werden nooit eerder gepubliceerd. Hierbij volgt daaruit een hoofdstuk, samengesteld door Evert Bongers. Publicatie met toestemming van Hugo Gerharts.

Het bezoek van Gouverneur Kasteel

De Gouverneur kwam in augustus 1946 op bezoek naar Bonaire.

De Gouverneur was met de 'Snip' van de K.L.M. gekomen en zou om 1 uur weer met deze machine terugvliegen. Het was geen extra machine, doch de gewone lijndienst. Er waren 15 passagiers geboekt, de capaciteit van de 'Snip', en twee stoelen waren voor de Gouverneur en zijn adjudant gereserveerd.

Om kwart voor een was er nog niets te zien van de Gouverneur en bagage. En ik belde de Gezaghebber op. "Meneer Krugers, waar blijft de Gouverneur? Het is al kwart voor een. Om 1 uur vertrekt de machine."

"Meneer Gerharts, dat gaat niet. De Gouverneur is aan het borrelen en hij moet dan nog lunchen."

"Dat zal niet gaan, meneer Krugers. Het is een lijndienst en de K.L.M. vliegt op tijd. De machine kan daarop niet wachten." Toen kwam de adjudant aan de telefoon, zelfde antwoord.

Toen de Gouverneur zelf:

"Maar meneer Gerharts, ik ben aan het borrelen. Ik moet nog lunchen. Kan de machine niet wachten?"

"Neen, Excellentie, dat gaat niet. U had eerder moeten borrelen en lunchen. Maar de KLM vliegt op tijd. U heeft nog bijna tien minuten."

Na 5 minuten liet ik de 13 passagiers instappen en ook de bemanning. Ik zei tegen de piloot: "Om 1 uur precies gaat U weg. Op mijn verantwoording."

Een paar minuten vóór een uur kwam de auto met de Gouverneur en de Gezaghebber het veld opstuiven. De Gouverneur tegen mij: "Ik zal je niet vergeten. Jij wilt me niet op Bonaire laten lunchen." Ik antwoordde: "Maar Excellentie, ik heb U toch gezegd dat U wat eerder had moeten borrelen, dan had het gegaan zoals U wenste. Maar de KLM vliegt op tijd. Wilt U instappen, Excellentie?"

"Ik zal je niet vergeten!" "Neen, Excellentie?"

En de machine vertrok op tijd. Ik rapporteerde de KLM te Curaçao en kreeg een pluim.

Vele maanden daarna moest ik bij de Gouverneur zijn. Ik ging naar binnen en het eerste wat ik te horen kreeg was: "Ik ken je nog wel. Jij hebt me niet laten lunchen op Bonaire."

"Maar Excellentie, ik heb U toch uitgelegd dat U wat eerder had moeten borrelen. Maar de lunch was uitstekend."

"Wat bedoel je met uitstekend?"

"De Gezaghebber, zijn vrouw en ik hebben die lunch opgegeten, Excellentie."

Daarop ging de Gouverneur wat stotteren. Ik dacht dat hij niets meer kon zeggen van verbazing. Maar wat hij zei is staatsgeheim. Maar Bonaire kreeg de asfaltweg naar Rincon!

Hemels project in kerk van Brievengat

Bisschop mgr. Secco zegende in de kerk van Brievengat - La Virgen de Lourdes - afgelopen zondag een groot en een kleiner altaar in evenals twee preekstoelen die ontworpen zijn door kunstenaar Robert van Haren.

Tekst: Verele Ghering Foto's: Ken Wong

Een bijzondere gebeurtenis. Van Haren, keramist van huis uit, familie van één van onze naïeve kunstenaars namelijk Enrique Olario, werd door pastoor Carlos Donato anderhalf jaar geleden benaderd met de vraag of hij een altaar kon ontwerpen waar geen lakens meer op moesten komen. Na even geaarzeld te hebben, nam hij de uitdaging aan.
De vakbekwame timmerman Andrea Giovannetti, van Italiaanse afkomst maar al meerdere jaren op het eiland, wordt erbij gehaald en hij wordt een belangrijke schakel in de uitvoering van de ideeën van Van Haren. Ook de kleuren voor binnen en buiten mag Van Haren uiteindelijk uitzoeken evenals de verlichting, die ook aan vervanging toe was, waardoor er een harmonieus spel is ontstaan.

Het lijnenspel
Van Haren vertelt dat hij als het ware in trance ging om de kerk goed op zich in te laten werken. Hij begint te schetsen, maar pas na drie maanden ziet hij het ineens helemaal zitten. "Binnen - in de kerk - zie je overal strakke lijnen lopen, horizontale en verticale lijnen, onder meer van de banken en de architectuur van de kerk zelf (de architect is Frits Zingel red.). Het is een heel lijnenspel", legt hij uit. "En daarop wilde ik inspelen om rust te brengen, maar het geheel toch ook heel boeiend te maken. Dat werd mijn uitdaging, om eindelijk de architect van de kerk eer aan te doen door het lijnenspel daadwerkelijk consequent door te trekken. Ik omarmde het concept van de architect van het gebouw en ging er niet tegen in. Dat kon ook met de keuze van de kleuren. Door zacht geel te gebruiken, heb ik weer een verbinding gelegd tussen de vloer en het plafond. Door groen tussen de grote luchtopeningen aan te brengen, breng ik het groen van buiten naar binnen."

De grote encyclopedie 'The History of Modern Art' (painting, sculpture & architecture) van H.H. Arnason, die al haar zevende herdruk beleefde, beschrijft in het voorwoord precies hetgeen Van Haren hier heeft toegepast. Arnason vindt dat de kunst van het schilderen, beeldhouwen en architectuur ruimtelijke kunstvormen zijn, dus is het van belang te bezien wat de kunstenaar hiermee doet. De visuele illusie en hoe je ermee kan spelen, het licht-donker effect, heeft Van Haren al vaker in zijn keramische werken toegepast. In zijn laatste grote tentoonstelling in Landhuis Bloemhof, ontwierp hij bewust schaduweffecten door onder meer een spiegel achter het keramiek te plaatsen. Het mee laten spelen van het licht en de schaduwen.

Het altaar
Door de lange en ranke poten op verschillende afstanden van elkaar te plaatsen en sommige meer naar achteren dan andere, krijg je een open - en als het ware bewegend - patroon van verticale lijnen te zien, die vanuit iedere hoek een verschillend beeld geeft. Vervolgens heeft Van Haren een horizontale band op de poten gezet waarin wederom verticale kleine lijnen lopen. Prachtig! Het hout

Robert van Haren (rechts) bedankt timmerman Andrea Giovannetti (links).

is Afrikaanse mahonie en o zo mooi van kleur en tint. Geen schroef of spijker is zichtbaar. Alles moest dusdanig gemaakt worden dat het vastzetten van de verschillende onderdelen alleen van binnenuit moest gebeuren. De verschillende gleuven, legt Van Haren uit, zijn voor hem als het ware de vouwen in het kleed dat altijd op altaren wordt geplaatst. Ook het tabernakel heeft hij nu op een grote kist zonder kleed laten zetten en met verzonken led-verlichting als een ring er omheen waardoor het tabernakel subtiel belicht wordt zonder dat de lichten zichtbaar zijn.
Ook de natuurstenen structuur om het doopvont komt nu beter tot haar recht waarbij de nieuwe moderne chandeliers die zes meter vanuit het plafond naar beneden hangen opvallen. Het hout van de altaren en preekstoelen is met drie lagen was beschermd tegen invloeden van buitenaf, maar gelukkig zonder glans en niet zichtbaar. De kunst om het zo te hebben laten maken dat het uit één stuk hout lijkt te zijn gesneden, is prachtig. De bedoeling is om door te gaan met de stoelen en bijzettafels in dezelfde lijn, hetgeen zeker wenselijk is.

Het is een compliment waard aan al diegenen die dit mogelijk hebben gemaakt. Dat de kunstenaar de vrije hand kreeg, valt zeer toe te juichen. Van Haren had in zijn eigen kunstwerken reeds aangetoond conceptueel een groot denker te zijn. Bovendien is materiaalkennis en precisiewerk ook een 'must', maar zeker aan hem toevertrouwd. Ruimtelijk inzicht was natuurlijk een eerste vereiste voor zo'n project en zonder een uiterst bekwame timmerman, had het misschien ook anders uitgepakt. Zelf zegt Van Haren: "Ik ben zo dankbaar dat ik zoveel vertrouwen heb gekregen, ik was omringd door engelen."

Culturele Agenda

'Dichter bij beelden'

De workshop 'Dichter bij beelden' van Marcel van Duyneveldt en Ko van Geemert behelst kijken naar beeldende kunst en er (gedichten) over schrijven. Deze bijzondere workshop vindt plaats bij Landhuis Bloemhof, Sta. Rosaweg 6, op dinsdag 17 en donderdag 19 december van 19.00 tot 21.30 uur. Beeldend kunstenaar en kunstdocent Marcel van Duijneveldt toont en bespreekt een aantal internationale kunstwerken, schilderijen en beelden, uit verleden en heden. De deelnemers kiezen vervolgens enkele werken naar hun voorkeur, die als basis dienen voor het schrijven van een gedicht, onder leiding van schrijver/dichter/journalist Ko van Geemert. Aan de orde komen vragen als: op welke manieren hebben dichters beeldende kunst gebruikt in hun poëzie? Hoe kunnen we onbevangen kijken naar kunst? Op welke manier kunnen associaties als basis dienen voor het schrijven van gedichten? Ervaring is niet nodig. Het is eventueel ook mogelijk aan een van de twee avonden deel te nemen. Benodigdheden: pen en papier. Kosten: 50 gulden (25 gulden per avond). Aanmelden: Landhuis Bloemhof, telefoonnummer 7375775.

Curaçao Colour Captures

De Mon Art Gallery in het Rif Fort in Otrobanda huisvest momenteel de expositie Curaçao Colour Captures van Marie Lou Schoenmakers. Geïnspireerd door de natuur van Curaçao, maar ook door de raffinaderij exposeert Schoenmakers tot het einde van de maand. Openingstijden: maandag tot en met zaterdag van 10.00 - 19.00 uur non-stop.

Jong talent op Curaçao

Het New Generation Orchestra brengt de jonge talenten Josh Henderson (viool) en Yuri Bakker (piano) naar Curaçao. 4 December om 19.00 uur geven zij een klassiek concert in de Kathedraal te Pietermaai. Op 15 december om 17.30 uur een jazz-concert bij Karakter Restaurant te Coral Estates. En op 17 december een jazz-concert op de Freewinds. Voor kaartjes en meer info: bonmusiko@me.com

Expo Buena Bista

Het Instituto Buena Bista opent op zaterdag 14 december om 19.00 uur een expositie ter afsluiting van de residentieperiodes van AIR (Artist In Residence) Rieneke de Vries en IPS-kunstenaar (International Project Space) Nick Whittle. IBB is te vinden aan de Mohikanenweg 8, Orkidia Pavilion in de Klinika Capriles. Tijden: tussen 13.00 en 20.00 uur. Behalve de werken van de kunstenaars Rieneke de Vries en Nick Whittle worden ook de resultaten van de meest recente workshop van 'E Fabbrica'-lid Marvi Johanna Franco Zapata tentoongesteld en ook de animaties van de workshop van IPS Versia Harris zijn nogmaals te zien.

De eerste helft van schooljaar 2013 - 2014 op het IBB wordt hiermee afgesloten.

Rondleiding Ascencion

Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert op donderdag 19 december 2013 een rondleiding door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde Landhuis. Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De beheerder brengt u op de hoogte van de bijzonderheden en wetenswaardigheden van het Landgoed Ascencion en de flora en fauna in het omliggende natuurgebied. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname 10 gulden p.p., koffie, cake en limonade bij aankomst inbegrepen. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel. 8641950 of 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

Presentatie eYU design

Maandag 16 december van 17.30 - 19.00 uur vindt de presentatie plaats van eYU design Curaçao in landhuis Habaai. Het betreft de introductie van bewegend speelgoed voor kinderen, maar ook interessant genoeg voor volwassenen, en gemaakt van recycled hout door Angel Luis de la Rosa en beschilderd door Madeling Steen Santana.

Eyck in Bloemhof

De overzichtstentoonstelling 'Charles Eyck na 60 jaar terug op Doesji Korsouw' is te bezichtigen in landhuis Bloemhof tot 15 januari 2014. Zestig jaar geleden bracht de Limburgse kunstenaar, Charles Eyck, op uitnodiging van Chris Engels, enkele maanden op Curaçao en Bonaire door. Dit bleek een zeer vruchtbare periode. Eyck heeft monumentaal werk op het eiland achtergelaten, zoals het tegeltableau van het St. Elisabeth Hospitaal op de zuidgevel aan de Pater Euwensweg. Aangezien Eyck doofstom was, schreef en tekende hij al zijn indrukken op, en dat waren er veel! De pittoreske steegjes van Punda en Otrobanda, de ondergaande zon, onze industrie, de kleurrijke huizen in de stad, de kunuku en de mensen! Hij genoot van zijn verblijf hier en dat is goed terug te zien in zijn werk en op de expositie die daaraan gewijd is. De meeste werken komen uit privécollecties, maar er zijn ook werken te koop. Op zaterdag 4 januari zal er een 'Bonne année Tour' georganiseerd worden langs de monumentale werken van Charles Eyck.

'Tropisch Koninkrijk'

Tot en met 16 maart 2014 presenteert Museum de Fundatie in Zwolle de tentoonstelling 'Tropisch Koninkrijk' in het kader van de viering '200 Koninkrijk'. De expositie toont een keuze uit het werk van een twintigtal kunstenaars van hedendaagse beeldende kunst van Curaçao, Aruba, Bonaire, Saba en St. Eustatius, te weten: Ciro Abath, David Bade, Herman van Bergen, René Emil Bergsma, Nochi Coffie, Heleen Cornet, Ruben La Cruz & Karolien Helweg, Winfred Dania, Glenda Heyliger, Yubi Kirindongo, Stan Kuiperi, Elvis Lopez, Tirzo Martha, Ras Mosera, Magumbo Munto, Osaira Muyale, Ryan Oduber, Felix de Rooy & Kirk Claes, Evelien Sipkes en Ellen Spijkstra. Een aantal kunstwerken wordt speciaal op locatie gemaakt. Deze expositie werd samengesteld door kunsthistoricus en publicist Maarten Jager.

Expositie Breebaart

Op 14 januari 2014 vindt de opening plaats van de expositie van werken van Fred Breebaart in Gallery Alma Blou. Deze kunstenaar is bekend op het eiland vanwege zijn primitieve schilderijen van het dagelijks leven op Curaçao. Vanaf het begin van Gallery Alma Blou in 1996 heeft de gallery werk van Fred Breebaart getoond. Hij vertrok van Curaçao toen hij 12 jaar oud was, maar Curaçao zit nog altijd in zijn hart.

Nieuws op cultureel gebied? Stuurt u uw info zo spoedig mogelijk naar agenda.cultuur@gmail.com

90ste geboortedag Tip Marugg

Esun k'a yama ayó sin bai (diegene die afscheid heeft genomen, zonder weg te gaan), luidt de beginregel van een van Tip Marugg's gedichten. Als Tip Marugg nog in leven was, zou hij op 16 december 90 jaar worden. De dichtregel onderstreept de gedachte dat hij weliswaar niet meer onder ons is, maar dat zijn werk nog springlevend is en onze aandacht verdient. Het verzameld werk van Tip Marugg verscheen in 2009 onder de titel 'De hemel is van korte duur' bij Uitgeverij De Bezige Bij, samen met 'Niemand is een eiland, het leven van Tip Marugg in gesprekken', samengesteld door Petra Possel. Behalve romans schreef Marugg ook poëzie, zowel in het Nederlands als het Papiaments en stelde een Papiaments erotisch woordenboek samen. Op initiatief van Fundashon pa Planifikashon di Idioma (FPI) hebben Sidney Joubert en Harold Hollander onderstaande teksten geschreven.

Tip Marugg en Harold Hollander op een nooit eerder gepubliceerde foto. Sta. Cruz, 30 juni 1953. Uit de privécollectie van Hollander.

Herinneringen aan mijn dierbare oom

Naarmate het jaar ten einde loopt en ik de maand december met gemengde gevoelens tegemoet zie, gaan mijn gedachten altijd uit naar de 16de, de dag waarop niet alleen het kerstnoveen en de vroegmissen beginnen, maar ook de dag waarop Tip in 1923 geboren werd. Na het maken van het rekensommetje bedacht ik met mijn oude hersenen: hé, als Tip in leven zou zijn, was hij dit jaar 90 geworden; misschien reden om dit op een bijzondere manier te herdenken? Na overleg met Enid, mijn vrouw, benaderde ik mijn vrienden Carel de Haseth en Sidney Joubert met de vraag wat zij hiervan vonden. Per omgaande ontving ik enthousiaste reacties, met dit Ñapa-artikel als resultaat.

Tekst: Harold Hollander

Zelf ben ik in 1937 geboren in de Frederikstraat, Otrobanda; in 1942 verhuisden wij naar Dam Negropont in Emmastad, doordat mijn vader een belangrijke functie bekleedde bij de CSM. Daar hebben wij van 1942 tot 1949 gewoond; in 1946 overleed mijn moeder helaas op 36-jarige leeftijd. Niet lang daarna, in 1949, stierf ook mijn vader; hij was pas 42! Wij, hun elf kinderen, werden wees en moesten het Shellterrein verlaten.

Toen we nog op de 'Isla' woonden, leerde ik Tip kennen; het was volop oorlog en Tip kwam stoer, in militair tenue, op een motorfiets zijn oudere zuster, mijn moeder, groeten. Mijn moeder bejegende hem - de in mijn ogen stoere bink op een motorfiets - echter plagerig als jonger broertje; Tip was immers 13 jaar jonger dan mijn moeder.

Na ons vertrek uit Emmastad gingen de jongens op Saliña wonen, de jongere meisjes gingen naar het St. Martinusgesticht. Bij mijn oudste zus, die nadat ze trouwde op Dominguito ging wonen, kregen de meisjes tijdens de vakanties een onderkomen. Na het verlaten van de Schroederschool, werden wij, jongens, op het St. Thomas College geplaatst, behalve de twee oudsten, die bij de overheid en de Isla gingen werken om de rest van het grote gezin te onderhouden.

Vanaf deze periode speelde Tip een belangrijke rol in ons leven. Op Saliña woonden we met vijf broers, met in de achtertuin een kamertje voor de wisselende, meestal Engelssprekende dienstmeisjes, die voor ons kookten, het huis schoonhielden en de was deden. Vrijwel elk weekend bracht Tip bij ons door, waarbij het kaarten (canasta), de paardenraces (5 y 6) in Venezuela en het consumeren van rum centraal stonden. Jarenlang genoten we allemaal van deze weekeindes.

In het jaar dat mijn vader overleed, moest ik een operatie ondergaan voor het laten verwijderen van een niersteen. Ik herinner me nog goed dat Tip mij elke middag, na het werk, kwam opzoeken in het ziekenhuis. Een warm, meelevend persoon aan wie ik veel te danken heb. In de periode waarin ik op het St. Thomas College in de Hoogstraat zat, ging ik dagelijks bij zijn moeder de warme maaltijd gebruiken en vaak waren Papa Godett en zijn broer Dandan mijn tafelgenoten; hun moeder Eline was wasvrouw bij de ouders van Tip en deze jongens waren daar gewoon kind aan huis.

Na de negende klas mulo, vonden de fraters mij te slim voor dit schooltype en ik werd overgeplaatst naar het Radulphus College, een overgang die niet vlekkeloos verliep.

Hoewel Tip van de hbs-b-wiskunde niet veel kaas had gegeten, was hij een belangrijke steun voor mij in deze periode. Hij wekte vooral mijn belangstelling voor kunst en literatuur, en stimuleerde me tot het schrijven van mooie opstellen.

Nadat ik in 1957 voor studie naar Nederland vertrok, bleef ik door de jaren heen trouw met Tip corresponderen. Hij had veel waardering voor mijn schrijfstijl; hij had mijn brieven dan ook jarenlang bewaard.

Na mijn terugkeer op Curaçao werden wij goede vrienden. In de loop der jaren groeide ook wederzijds de waardering van en voor Enid en Tip. Wanneer hij Enid zijn op muziek gezette gedichten hoorde zingen, placht hij de tranen in zijn ogen te verbergen… Hij voelde zich trots en tegelijkertijd mistroostig door het diep doorleven van de droefenis die hij zelf eerder aan het papier had toevertrouwd.

Ook onze zoons waren erg op hem gesteld en gingen vaak bij hem op Pannekoek logeren. Soms kon hij op een zondag plotseling bij ons thuis op San Sebastian verschijnen en de hele dag met ons pingpongen en televisiespelletjes met de jongens doen. Onze kinderen hadden al gauw in de gaten dat na enkele borrels zijn concentratie minder werd, en schonken hem gretig in, om die tv-spelletjes gemakkelijker te kunnen winnen.

Sinds mijn terugkeer uit Nederland plaagde hij mij voortdurend met het 'rector', en later 'secretaris' spelen, in plaats van mij te wijden aan het scheppen van mooie proza en poëzie, waartoe hij mij altijd in staat bleef achten.

In 1987 werd ik in juli vijftig en in datzelfde jaar kreeg ik een hartinfarct in oktober. In die tijd werd nog niet in Europa gedotterd en moest ik voor een dottering naar Houston. Dit gebeuren heeft grote invloed gehad op mijn levenswijze daarna.

Kort na mijn terugkeer uit Houston vertelde Tip me ontroerd dat hij voor het eerst weer sinds zijn jeugd gebeden had, echt gesproken had met God, om mijn herstel af te smeken. Daarna werd ik talloze malen gedotterd in Nederland, Venezuela en Colombia en bij elk vertrek was hij zeer onder de indruk.

Jaren later, toen Tip naar Jandoret verhuisde, werden onze contacten wat minder, maar 16 december bleef altijd een soort 'heilige' verplichting om hem te bezoeken. In zijn laatste levensjaren heeft Tip, sinds hij slechtziende werd, erg geleden. Na een ernstige virale aandoening, waarvoor hij in het ziekenhuis werd opgenomen, durfde ik hem nog nauwelijks te bezoeken, omdat de aanblik mij te droevig stemde.

Later volgde de amputatie van een been. Kort daarop kwam hij te overlijden. Van zijn verzorger en bewaker, de trouwe Haïtiaan Pepe, voor wie ik de verblijfsvergunning had geregeld, begreep ik dat Tip ons op de avond vlak voor zijn overlijden nog had gebeld, maar toen de telefoon na twee keer niet werd opgenomen, vermoedde hij dat wij al sliepen op dat late uur.

Met het 'rector en secretaris' spelen heeft Tip alle gelijk van de wereld gehad. Ondanks zijn kwantitatief beperkte literaire nalatenschap, heeft hij terecht voor immer een eervolle plaats bereikt in de literaire wereld en in belangrijke Nederlandstalige encyclopedieën..., iets wat zeker niet voor mij zal zijn weggelegd, ondanks de sociale waardering die ik op het eiland heb bereikt met mijn carrière en vele sociale activiteiten.

Tip Marugg, een fijnbesnaard mens

In de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw hielden verschillende personen zich bezig met het samenstellen van Papiamentse woordenboeken en -lijsten. Zo verschenen: Dikshonario Papiamentu-Ulandes, Ulandes-Papiamentu van Mario Dijkhoff en Magalis Vos-de Jesús in 1985; Ta asina o ta asana? van May Henriquez en Vokabulario di uso Papiamentu-Hulandes van Sidney Joubert, beide in 1988; Loke a keda pa simia van May Henriquez en Dikshonario Papiamentu-Hulandes van Sidney Joubert, beide in 1991; en Un prinsipio pa un dikshonario erótiko papiamentu van Tip Marugg in 1992.

Tekst: Sidney Joubert

Er bestond tussen drie van genoemde samenstellers, Shon May Henriquez, Tip Marugg en ondergetekende, een vruchtbare samenwerking. Tip en May namen mijn eerste woordenboek Papiaments-Nederlands door en ik hun lexicografisch werk. Met zijn fijnzinnige geest stipte de echte heer die Tip Marugg was grote en kleine onvolkomenheden in het woordenboek in wording aan. Of hij suggereerde bepaalde wijzigingen. Zelden ben ik zo'n fijnbesnaard mens tegengekomen, met zulke verfijnde manieren en met empathie voor zijn medemens. Hij typte zijn opmerkingen of schreef ze op met potlood en stuurde ze me per post, om ze naderhand bij hem thuis te bespreken. Van mijn kant nam ik hetgeen Tip voor zijn woordenboek schreef door en leverde er commentaar op. Nadat hij de definitieve beslissing over een ingang voor zijn boek had genomen, werd het door hem getypte en intussen gereviseerde werk gedigitaliseerd. Dat gebeurde op mijn computer. Zelf had hij er geen.

Er bestaan verschillende twee- en meertalige woordenboeken en -lijsten met het Papiaments als één van de talen. De werken van May Henriquez en dat van Tip Marugg verdienen echter bijzondere aandacht. Het zijn verklarende woordenboeken Papiaments, dus woordenboeken, waarin zowel de trefwoorden als de definities, synoniemen, voorbeelden van gebruik, etc. alle in het Papiaments worden gegeven. Het is zeer tijdrovend om zo'n woordenboek te maken, aangezien het niet eenvoudig is een sluitende definitie van een woord in het Papiaments te geven. Het is dan ook niet vreemd dat verklarende woordenboeken Papiaments dun gezaaid zijn. Hoe gaat de samensteller van een verklarend woordenboek Papiaments te werk?

Hij/zij geeft een definitie, beschrijving en/of synoniem etc. van een trefwoord en moet dus over een uitgebreide woordenschat beschikken. Ook moet die persoon gevoel hebben voor de taal. De kennis en hulp van andere Papiamentssprekenden, zowel in de vorm van gesproken als geschreven taal, is van het grootste belang. De samensteller kan ook verklarende en meertalige woordenboeken in andere talen raadplegen.

Dat was de werkwijze van May Henriquez en Tip Marugg. May deed dat voor woorden die sefardische joden in het Papiaments gebruiken, Tip voor erotische woorden in deze taal.

In de meeste gevallen geeft Tip de betreffende bron. En dat waren er maar liefst 46 geschreven bronnen! In zijn proloog legt hij uit hoe men in het verleden erotische woorden vermeed, zeker in geschreven taal. Hij concludeert dan ook dat "de emancipatie van de seksualiteit, de vrijheid op het gebied van seks en erotiek, die in de zestiger jaren de wereldliteratuur overstelpte, blijkbaar (nog) niet zoveel effect had op Antilliaanse schrijvers."

Hier volgen enkele trefwoorden, waaruit de diepgang van de auteur en de zuiverheid en helderheid van zijn taalgebruik duidelijk blijkt.

abortá. 1. Haña un meskram. 2. Kometé aborto. ("Ku otro palabra, mas bo abortá, mas chikitu kada biaha bo oportunidat pa haña yu ta bira." - Pf.) Ath.: abortivo.

intimidat. 1. Relashon íntimo. ("Ta un bergwensa, pasobra huntu ku mi, Natali tabatin intimidat tambe ku Henki mi ruman pareu." - Nb.). 2. Freskura riba tereno seksual. ("Mustr'é ku no ta posibel mas intimidat..." - W.E.K.)

kome den dos tayó. Bisá di un hòmber ku tin un relashon amoroso duradero ku dos muhé simultáneamente, p.e. su kasá i un muhé djafó. ("Tur semper e hendenan ku tin chèns pa kome den dos tayó, tabatin i tin ventaha riba esnan ku ta mará na un so." - G.E.R.). - Mira: tayó.

mako. Hòmber homoseksual, mariku. [Komp. Cuba: 'maco' pa órgano seksual femenino. Komp. Guad. 'maco' pa un hòmber ku su kasá ta kòrta su orea i 'macomé' pa un hòmber homoseksual.]

teduki. Forma chistoso di yama un famia kaminda tur e yunan tin diferente tata. (Komp.: shete serbètè, ún taflá).

tete. Pechu. ("Lagué mansa bo tetenan, chupa nan, te ora bo sinti henter bo kurpa ta trose." - P.L.). - duna tete. ("Un dia despues e mes a presensiá e esena unda e yu tabata duna su tata tete." - G.E.R.).

De betekenis van de gebruikte afkortingen van de geraadpleegde kranten en boeken, met betrekking tot bovengenoemde trefwoorden is: Pf.: Tijdschrift Porfin, Nb.: Dagblad Nobo, P.L.: Pierre Lauffer, W.E.K.: Willem E. Kroon en G.E.R.: Guillermo E. Rosario. In het boek is een lijst opgenomen van alle erin gebruikte afkortingen.

Ik ben ervan overtuigd, dat Tip Marugg het zeer op prijs zou stellen, indien zijn erfgenamen dit woordenboek dat allang uitverkocht is, opnieuw zouden laten uitgeven. Het betreft een werk waarin de auteur heel veel energie gestopt heeft en waar hij met genoegen aan gewerkt heeft. Dat hij het zelf als een nuttig boek beschouwde, blijkt uit de volgende passage in zijn voorwoord: "(...) de erotische termen in het Papiaments zijn een rijk, dikwijls ingenieus en verrassend onderdeel van onze taal."

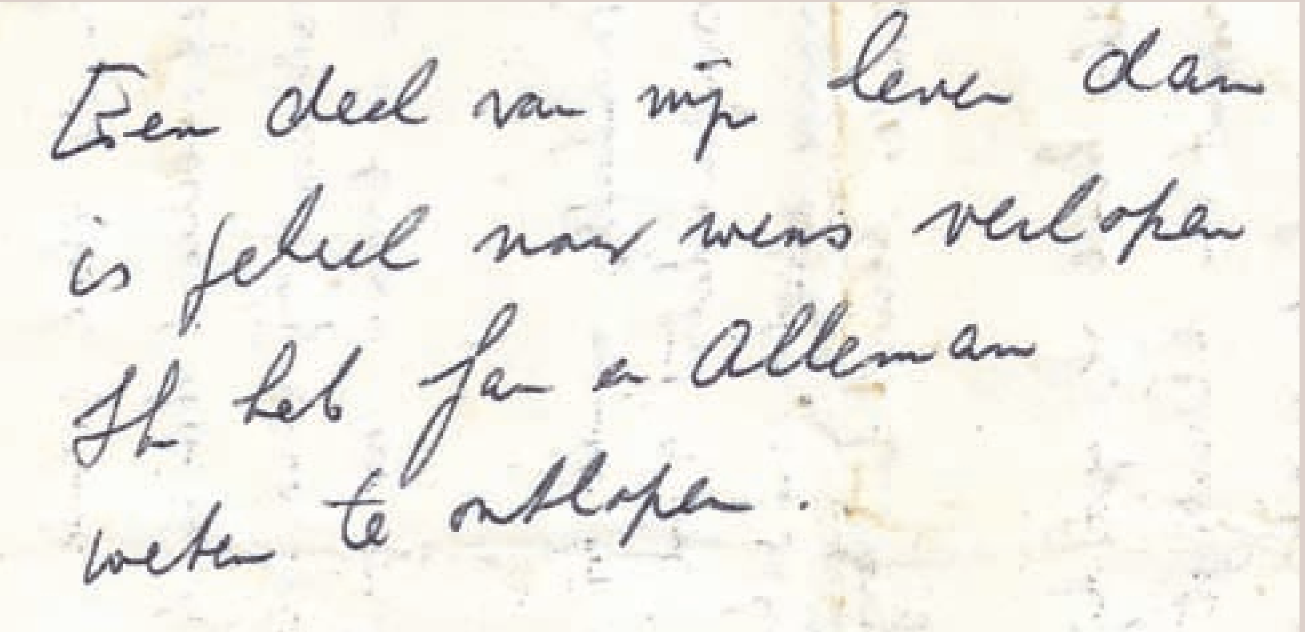

Een deel van mijn leven dan
is geheel naar wens verlopen
Ik heb Jan en Alleman
weten te ontlopen.

Ongedateerd handschrift van Tip Marugg uit de privécollectie van Enid Hollander-Merkies. Tekst handschrift:
"Een deel van mijn leven dan
is geheel naar wens verlopen
Ik heb Jan en Alleman
weten te ontlopen."

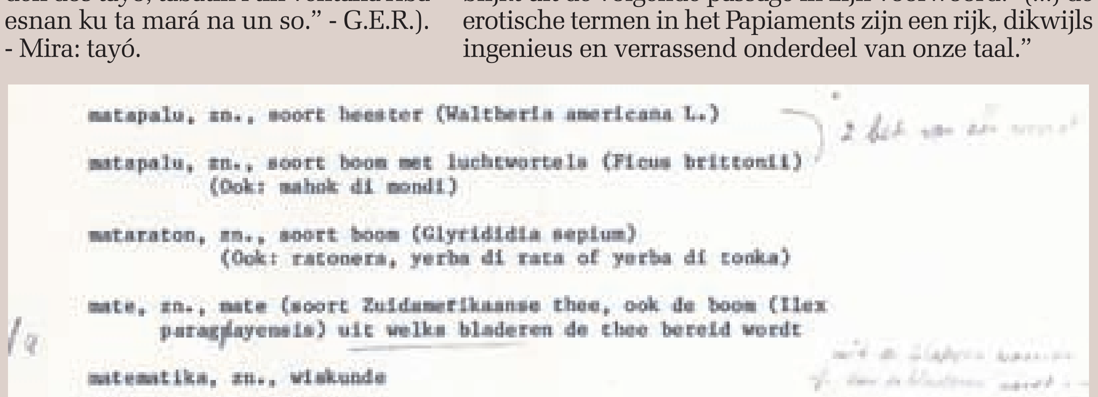

matapalu, zn., soort heester (Waltheria americana L.)

matapalu, zn., soort boom met luchtwortels (Ficus brittonii)
(Ook: mahok di mondi)

mataraton, zn., soort boom (Glyrididia sepium)
(Ook: ratonera, yerba di rata of yerba di tonka)

mate, zn., mate (soort Zuidamerikaanse thee, ook de boom (Ilex paragnayensis) uit welke bladeren de thee bereid wordt

matematika, zn., wiskunde

Woordenlijst van Sidney Joubert met door Tip Marugg aangebrachte correcties. Uit de privécollectie van Joubert.

Letra

Marten Toonder

Wim Hazeu, vooral bekend om zijn 'biografische schetsen' van dichters en schrijvers, schreef een dikke biografie van Marten Toonder (Bezige Bij, 2012). Toonder is de schrijver van stripverhalen over Olivier B. Bommel en Tom Poes.

Jarenlang verschenen zij in Nederland in de NRC en op Curaçao in de Amigoe. De mensheid valt in twee delen uiteen: mensen die zich in de hoofdpersoon Ollie B. Bommel herkennen (voornamelijk middelbaar en hoger opgeleide mannen) en mensen die er geen bal aan vinden (voornamelijk vrouwen). Er zijn letterkundigen die Toonder als een groot schrijver zien en er zijn letterkundigen die dit oordeel te gek voor woorden vinden. Ondertussen heeft hij de Nederlandse taal verrijkt met nieuwe woorden ('denkraam') en gezegden ('hier ligt een mooie taak'). De verhalen zijn meestal maatschappijkritisch. Professor Sickbock is de belichaming van het technologische bedrijf dat mensen kwaadaardig belazert. Burgemeester Dickerdack is de opgeblazen niets presterende bestuurder. Ambtenaar Dorknoper de klantonvriendelijke irritante bureaucratische mierenneuker. Argus de op stupide sensatie beluste journalist. Zielknijper de kwezelachtige psycholoog die doet alsof hij in mensen geïnteresseerd is. En Ollie B. Bommel zelf? Een persoon die graag als heer door het leven gaat in de gedaante van een beer, "een soort tussenvorm tussen geest en materie. Hij is een beetje onhandig, omdat de overbrugging tussen die twee zo ontzettend moeilijk is. Net zoals de mens probeert de beer het Hoge te bereiken, maar dat wordt bemoeilijkt door zijn eigen plompheid... Ook verliest hij het gevoel voor realiteit continu uit het oog", aldus Toonder zelf. Tom Poes daarentegen is een slimme praktische 'sancho panza', die altijd uitkomst biedt. Ollie B. Bommel is verkikkerd op zijn eenvoudige buurvrouw, juffrouw Doddeltje, en omgekeerd.

Aan het einde van de lange reeks verhalen, trouwen ze. Anders dan Don Quichot is heer Bommel ten diepste ervan overtuigd dat het leven tussen alle nobele taken en rampzalige toestanden door genoten kan worden.

Marten Toonder was een eigenzinnig mens, die het liefst in het ruige Ierland woonde, schrijver en tekenaar, archaisch en soms, zij het met een vleugje tegenzin, modern. In de biografie van Wim Hazeu komen alle facetten van het wonderlijke leven van Marten Toonder aan bod. Nederlanders hebben een rare neiging om hun positieve prestaties te kleineren en hun matige prestaties te verheffen. Het is te hopen dat dit boek bijdraagt tot een betere waardering van deze onvolprezen schrijver en tekenaar.

Huntu Kòrsou

Dubben over duurzaamheid

Ooit heb ik in mijn bijdragen geschreven dat duurzaamheid een 'praktische levenswijze' is. Een manier van leven die vraagt om bewust en respectvol om te gaan met onszelf en onze omgeving. 'Behandel ik de ander en mijn omgeving, zoals ik behandeld wil worden?' is hierbij de hamvraag. Maar soms is het niet zo simpel als het lijkt. Duurzaamheid in de praktijk uitdragen brengt heel wat dilemma's met zich mee. Spanningsvelden waar een individu zich in bevindt en waarin een keuze gemaakt moet worden. Op het moment dat ik deze column schrijf zit ik zelf met een duurzaam dilemma. Wat het is, of dit duurzaam is of niet en hoe ik ermee omga, wil ik graag via deze weg met u delen.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Mc Donald's, wie kent het niet. Op bijna elke hoek van de straat vind je er wel een. Snel even wat lunchen bij tijdgebrek, lekker wat snacken voor tussendoor of gewoon gezellig uit eten met de familie. Ja, dat kan allemaal bij de Mac. Ik hoef u niet te vertellen dat veel van die menu's die naar binnen worden gewerkt niet goed zijn voor onze gezondheid. Want dit wist u immers al. Wat u misschien niet weet is dat Mc Donald's een deel van haar opbrengsten doneert aan een fonds dat zij speciaal heeft opgericht om ouders van zieke kinderen te ondersteunen, namelijk Ronald McDonald's Charities Curaçao Foundation (RMHC).

Dit fonds is in 2010 opgericht en heeft in ditzelfde jaar een Family Room geopend in het St. Elisabeth Hospitaal (Sehos). Een opvang voor gezinnen met kinderen die ernstige, chronische of levensbedreigende aandoeningen of handicaps hebben. Ouders kunnen gedurende het verblijf van hun kind in het Sehos overnachten en dus in moeilijke tijden dichtbij hun kind zijn. Behalve deze opvangruimte heeft RMHC bijgedragen aan de Ronald Room. Een speelruimte voor zieke kinderen die zich, indien mogelijk, kunnen vermaken en ontspannen.

Het fonds krijgt haar inkomsten van McDonald's, die hiervoor speciale evenementen organiseert. Op de McHappy Day bijvoorbeeld zijn alle opbrengsten van verkochte Big Macs gedoneerd. Daarnaast worden op deze dag papieren handjes verkocht voor een gulden en kunnen klanten zelf geld doneren. Al deze inkomsten gaan eveneens naar RMHC.

Aan de ene kant verkoopt McDonald's eten wat niet zo goed is voor onze gezondheid en aan de andere kant stopt zij een deel van haar inkomsten in een fonds dat bijdraagt aan een 'better quality of life' voor zieke kinderen en hun ouders. Voor mij is dit dubbel. Want draagt McDonald's op deze manier daadwerkelijk bij aan een beter leefklimaat? En dit is precies het duurzame dilemma waarin ik nu zit. Helaas kan ik hierop geen antwoord geven. Wat ik wel kan zeggen is dat ik hoop dat deze fast food-keten meer gezonder voedsel zal aanbieden en dit gaat stimuleren. Dat doet zij nu gelukkig al, want bij de Happy Meals zit tegenwoordig vers fruit.

In mijn ogen bestaat niet zoiets als goede en foute duurzaamheid. Voor mij persoonlijk betekent dit dat ik bewust afweeg of ik hier naartoe ga. Helemaal stoppen doe ik niet, want ik wil mijn kinderen ook dit pleziertje gunnen: 'lekker een Happy Meal met cadeautje'.

Huntu Kòrsou

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

TURbO

Kerst en Oud en Nieuw staan voor de deur en je zou bijna denken dat Sinterklaas niet is geweest. De Sint en zijn Pieten zijn inmiddels naar Spanje afgereisd en de eerste knallen zijn alweer hoorbaar. Ik weet niet hoe het u vergaat, maar de idioterie van dat vuurwerk lijkt elk jaar sterker te worden. Het begint vroeger en stopt ergens in februari. Welke winkel ik nu ook bezoek, de kerstslingers en -ballen verblinden je in het kunstlicht. Waarom heeft iedereen zo'n haast met de kerstman?

Dit jaar vind ik overigens helemaal niets onder de kerstboom. Sterker nog, er komt helemaal geen boom. Ballen en overige kerstversiering worden niet opgehangen, mijn huis blijft verschoond van oogverblindend geschitter. Dat is eigenlijk een beetje jammer, maar niet getreurd: die ballen hang ik achtduizend kilometer verderop wel op met dank aan een onweerstaanbare kerstaanbieding van de KLM. Samen met mijn kleinjongens gooi ik de slingers in hun kerstboom, bak koekjes, lees voor en ga weer met de banjers naar de film. Ze denken nog na over een titel, maar het enthousiasme over Turbo was wel overduidelijk aanwezig. Turbo is een slak met een droom: hij wil de beste coureur ter wereld worden. Door zijn obsessie met snelheid is hij het buitenbeentje in de langzame en voorzichtige slakkengemeenschap. Ik heb geen idee hoe het verder gaat, maar zijn obsessie met snelheid voorspelt niet veel goeds. Letterlijk en figuurlijk.

Ik ben dol op animatiefilms dus ik zal mij met plezier, met aan elke hand een jongen, naar de bioscoop begeven. Enfin, de ballen blijven dus dit jaar in de doos. Een jaartje rust. En ik verheug me op het koude Nederland, dat ik overigens na vier dagen alweer zat ben, laat daar geen misverstand over bestaan. Terwijl ik nadenk over die kerstdagen en de eindejaarsviering vraag ik me af hoe 2014 gaat verlopen. Het afgelopen jaar begon werkelijk uitstekend en ben ik eens begonnen met oude troep uit de weg te ruimen. Dat luchtte erg op en de rest van het jaar verliep niet minder voortvarend. Voor het komende jaar staan weer wat leuke plannen op het lijstje en telkens kom ik tot de conclusie dat het leven zo slecht nog niet is. Mijn leven, dan. En ik wil niet zeuren hoor, maar als ik om me heen kijk blijft er wereldwijd nog zoveel te wensen over. Armoede, oorlog, mishandeling en misbruik; het is maar een kleine greep uit de ellende waar een groot deel van de wereldbevolking dagelijks mee wordt geconfronteerd. Stenigen schijnt ook weer in te zijn, wist u dat? En hier nog een leuk ideetje: binnenkort krijg je je online bestelde zaken met een drone bezorgd. Die dan en passant even je woonlocatie filmt zodat overheden niet alleen weten wat je allemaal zegt en schrijft, maar ook gelijk even kijkt waar die woorden allemaal vandaan komen. 2014, een blanco jaar staart ons aan en het ligt aan onszelf wat we ermee doen. Ik wens u alvast alle goeds en bovenal gezondheid. Als ik voor mezelf spreek dan hoop ik dat het komende jaar even vlot en voorspoedig verloopt als 2013. Ik begin, hoe dan ook, Turbo. Als dat geen goed voorteken is...

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Duw; 4. planeet; 10. hesp; 13. rijstbrandewijn; 15. heilig boek; 16. gegevens; 17. markt (Ind.); 19. zonder moed; 20. het gesprokene; 21. gepeupel; 23. Russische titel; 25. persoonlijk vnw.; 27. Spaanse uitroep; 29. bezittelijk vnw.; 30. muzieknoot; 31. gewoonterecht; 33. tweevoud; 34. breuk; 36. oude lengtemaat; 37. thans; 38. uitroep; 39. soort slee; 40. eertijds; 42. naaldboom; 43. Aziatisch land; 45. lidwoord; 46. uitroep van berusting; 48. deel van het bestek; 50. voorvoegsel; 51. drietal; 53. heestergewas; 55. rijtuig; 57. tod; 59. kunstgoud; 61. soort gebak; 62. kledingstuk bij het paardrijden; 64. slot; 65. bergweide; 66. Javaans orkest; 67. een zekere.

VERTICAAL:
1. Meloenboom; 2. bid; 3. keukengerei; 5. klein kind; 6. gewricht; 7. Iers Republikeins Leger; 8. soort stof; 9. voegwoord; 10. bezittelijk vnw.; 11. atmosfeer absoluut; 12. gummistok; 14. priestermutsje; 16. drinkbaar vocht; 18. opstootje; 20. stad in Frankrijk; 22. op zijn hoede; 24. vleesgerecht; 26. persoon van adel; 28. schep; 30. Egyptische koning; 32. sprookjesfiguur; 35. clown; 40. plaats in Z.–Rusland; 41. gebruiken; 43. rivier in Frankrijk; 44. niks waard; 47. verhoogde toon; 49. ik (Lat.); 51. zeurkous; 52. kleverige taaie stof; 53. frats; 54. rivier in België; 56. vaartuig; 58. vreemde munt; 60. rivier in Oostenrijk; 62. dwarsmast; 63. bazige vrouw.

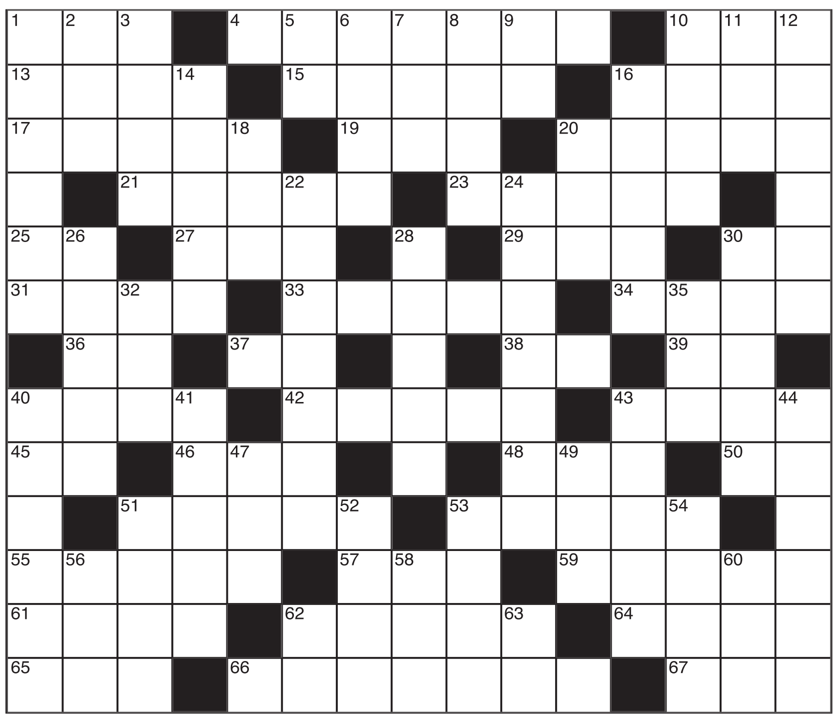

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Geen winnaar
Aruba

Dylene Ramones
Fatimaweg 6
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

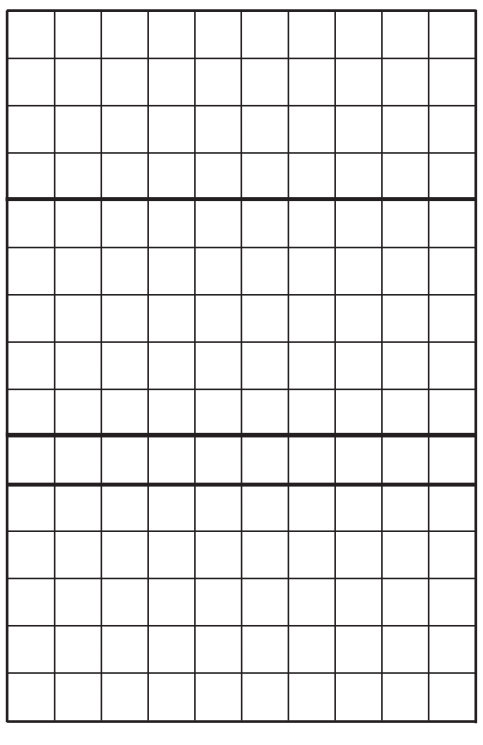

1. Schop, geestelijke, roofdier;
2. doctrine, dierlijk product, kudde;
3. brandstof, smeren, olievetstof;
4. plaats in Duitsland, naderen, huilen;
5. Oosters tapijt, sierdek, geest;
6. voorzetsel, wal, herendienst;
7. bloeiwijze, vuilnisbelt, fakkel;
8. gesneden hengst, bovenste deel van het hoofd, impressie;
9. overschot, organische verbinding, meisjesnaam;
10. ondeskundige, vent, smakelijk.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

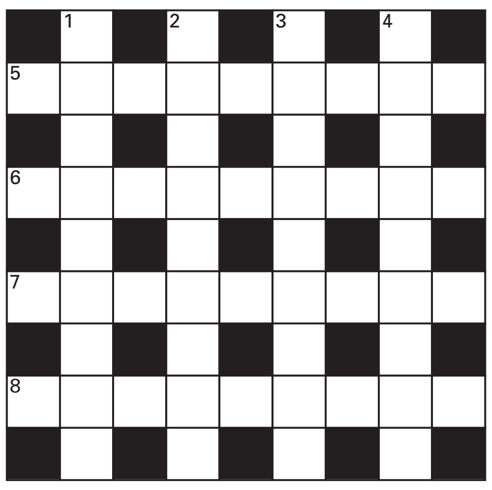

HORIZONTAAL:
5. Zet je zo om de klap op te vangen (6);
Hiermee snel schrijven en muziek maken (6);
6. Militairen zorgen voor chaos (5);
Vogel met een reputatie? (8);
7. Vlek die rondvliegt (4);
Wat een stommeling om er friet uit te eten! (8);
8. De opbrengst van een grondkapitaal (8);
Beest om te toetsen (5).

VERTICAAL:
1. Werktuig van een vrek (8);
Hofdichter (4);
2. Misleidende figuur (8);
Niet te geloven, wat een spierballen! (5);
3. Organiseren en prepareren (8);
Kroeg voor kampeerders (4);
4. Bevat het enkel vlees? (7);
Bij een timmerman in het gehoor (5).

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

N	P	N	X	E	L	P	I	R	T	S	E	E
E	L	E	T	N	A	K	G	E	W	I	N	V
P	U	K	N	E	L	E	T	E	Z	E	A	I
O	H	A	B	T	S	A	V	S	O	L	I	L
L	N	M	L	G	S	E	O	R	B	N	L	G
S	E	S	D	E	I	E	L	A	E	G	T	O
N	R	A	A	N	P	V	S	R	I	O	N	O
A	U	A	O	P	E	P	E	T	M	K	E	S
A	B	K	E	N	E	V	A	T	R	N	T	K
B	K	T	E	K	E	M	E	S	S	O	A	I
R	S	E	E	L	T	I	N	G	E	R	R	V
O	B	I	P	H	H	E	E	S	T	O	P	A
O	Z	O	C	C	S	L	E	O	Z	S	M	H
P	F	I	S	R	N	A	C	H	T	K	U	S
S	L	N	E	E	R	E	R	F	N	O	C	R
P	T	P	I	N	A	A	G	T	R	O	O	V

Been, Broes, Burenhulp, Confrere, Haviksoog, Info, Kaasmaken, Knoros, Leis, Liane, Live, Losvast, Moesappel, Nachtkus, Opleveren, Persen, Plichtmatig, Praten, Rustgevend, Schietmot, Slopen, Spoorbaan, Steppe, Stevig, Triplex, Voortgaan, Wegkant, Zetelen, Zieke, Zoel

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

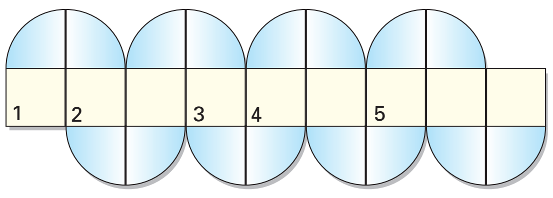

1. Bazar (Ind.); **2.** revitaliseren; **3.** maatstaf; **4.** tropische ziekte; **5.** bijval.

© Puzzelland/131214

SUDOKU

	5			3	2			
1				6			5	9
				9	1		7	
			3	4			9	
5		7						3
3						8	2	6
	9		4					
7	1			8			6	
		2			5	4	8	

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

3	2	4	9	5	6	8	1	7
7	6	1	4	2	8	5	3	9
9	5	8	7	3	1	2	4	6
8	7	6	1	9	3	4	5	2
5	3	2	6	7	4	1	9	8
4	1	9	2	8	5	6	7	3
1	8	5	3	6	9	7	2	4
6	9	7	5	4	2	3	8	1
2	4	3	8	1	7	9	6	5

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Melding; 6. paartijd; 12. apso; 14. idee; 15. re; 17. al; 18. ave; 20. in; 21. ga; 22. rit; 24. antenne; 25. hor; 26. ohm; 28. arg; 29. uso; 31. ebro; 35. pipa; 37. legerauto; 38. buit; 40. opoe; 43. neb; 45. one; 47. ska; 48. urn; 50. reegeit; 51. ton; 53. na; 54. li; 55. net; 56. os; 58. nu; 59. poel; 61. orka; 63. haarfijn; 64. optisch. VERTICAAL: 1. Merrie; 2. la; 3. dpa; 4. islam; 5. no; 7. ai; 8. adieu; 9. ren; 10. te; 11. daarna; 13. overbrengen; 16. ei; 18. ata; 19. eng; 21. go; 23. tor; 25. hoi; 27. holte; 30. spook; 32. beu; 33. ego; 34. muf; 36. pro; 38. brunch; 39. inn; 41. pat; 42. eunuch; 44. brief; 45. oen; 46. eet; 47. stort; 49. ra; 52. on; 54. lor; 57. ski; 59. pa; 60. lij; 61. op; 62. as. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Stofferik; 6. slaappils; 7. snormeren; 8. zevenster. Verticaal: 1. Stalenten; 2. afvalreep; 3. lexpresse; 4. zinloeren.**Anagram:** 1. stel-leest-stelen; 2. neet-temen-cement; 3. veel-hevel-heuvel; 4. ieme-menie-anemie; 5. mier-marie-rammei; 6. lena-nagel-lagune; 7. taal-staal-asfalt; 8. stok-korst-koster; 9. echt-recht-echter; 10. even-neven-novene. Gevraagd woord: SCHARLAKEN **Woordzoeker:** AANGETROUWD **Puzzelslang:** 1. Kern; 2. notitie; 3. edel; 4. lambada; 5. apenpak. Het sleutelwoord luidt: KNIELBANK.

Gezonde snack: gedroogde vruchten

Wanneer we het hebben over gedroogde vruchten, kan menigeen alleen maar denken aan rozijnen, krenten en pruimen. Professionele banketbakkers gebruiken wel meerdere soorten gedroogde vruchten, onder meer voor onze traditionele 'bolo pretu' en 'bolo di fruta'.

Tekst: Miriam de Windt

Maar gedroogde appels en abrikozen? Nee, zover zijn we nog niet. Toch zijn gedroogde vruchten een goede variatie voor een tussendoortje, een gezonde snack voor de zoetekauw of een dessert. Zoals het recept dat wij u deze week aanbieden.

Vruchten bevatten nagenoeg geen zout, vandaar de lage waarde voor natrium. Door het drogen gaat de vitamine C helaas verloren. Maar anders, dit gerecht bevat rijkelijk kalk, ijzer en de vitamines A, B1 en B2. Ik vraag uw extra aandacht voor de hoeveelheid vezels. Iedereen die last heeft van obstipatie doet er goed aan om een nieuwe gewoonte te kweken: vaker gedroogde vruchten eten als een tussendoortje. Geweekt wel te verstaan, aangezien ze anders het vocht in de darmen gaan aantrekken en de darminhoud droger maken.

Onaangenaam verrassend daarentegen zijn de hoge gehaltes aan vetten en verzadigde vetten. Zou u niet denken wanneer u het recept ziet. De analyse is weliswaar met volle yoghurt, maar het merendeel van de vetten is afkomstig van de zure room. Magere yoghurt in plaats van volle yoghurt zet geen zoden aan de dijk en zure room weglaten komt de smaak van de crême niet ten goede. Een oplossing kan zijn om uit dit recept meer dan zes porties te serveren.

Gedroogde vruchten

Drogen is een van de oudste methodes om te conserveren. In een ambience met weinig vocht kunnen bacteriën en schimmels niet goed gedijen, dus ook niet zorgen voor bederf. Al vanaf een verlaging van het vochtgehalte tot 30 procent kan al genoeg zijn voor conservering. Het gehalte aan zout en suikers neemt sterk toe en de osmotische waarde stijgt. Micro-organismen kunnen niet functioneren bij een hoge osmotische waarde. Bij weinig vocht zijn enzymen ook onwerkbaar, waardoor verdere rijpingsprocessen niet meer plaats kunnen vinden.

Bij fruit is drogen een veelgebruikte conserveringsmethode. Sommige vruchten zijn gedroogd beter bekend en meer gebruikt dan vers. Bij vijgen en dadels is dit het geval.

Een nadeel van drogen als conserveringsmethode is dat bij hoge temperaturen antioxidanten en vitamines verloren gaan.

Gedroogde abrikozen

Abrikoos is een fruitsoort die vers niet veel wordt gegeten. Goed rijp zijn ze heerlijk. Echter, rijpe abrikozen blijven niet lang goed. Daarom is het dat de periode voor verse abrikozen niet lang is. Ze worden vrijwel gelijk verwerkt. Drogen is de bekendste manier om abrikozen te conserveren. Bij gebrek aan zongerijpte verse lekkere abrikozen, zijn gedroogde Turkse abrikozen de beste keuze.

Bij drogen is het gewenst dat de vrucht zoveel als mogelijk zijn originele kleur en vorm behoudt.

Een mooie oranje kleur bij gedroogde abrikozen duidt helaas vaak op het gebruik van conserveringsmiddelen. Met name zwaveldioxyde. Zonder dit hulpmiddel lukt het niet om de mooie kleur te handhaven. U kunt wel ongezwavelde abrikozen van biologische teelt krijgen die ook lekker zijn.

Misschien dat door het verlies van kleur en soms ook het verlies van vorm (herkenbaarheid) men niet gauw geneigd is om de gedroogde versie te gebruiken als vervanging van vers fruit, zij het niet om te verwerken in banketwaar. Gedroogde abrikozen bevatten toch nog 15 à 20 procent vocht om ze eetbaar te houden. Ze kunnen dan nog ongeweekt gegeten worden voor door muesli of de yoghurt.

Abrikozen zijn ook goed te combineren met hartige gerechten. Bijvoorbeeld lamsvlees.

Kalium telt mee...

Vaker gedroogde vruchten gebruiken kan twee positieve effecten op uw gezondheid hebben. De grote hoeveelheid voedingsvezels voor een goede darmwerking én de hoge hoeveelheid kalium voor normalisering cq preventie van hoge bloeddruk.

Het advies is wel om vooral de ongezwavelde soorten te nemen, want zwavel is een chemische stof die vrij veel reacties kan opwekken in uw lichaam. Indien ongezwavelde gedroogde vruchten niet voorhanden zijn, dient u ze in ieder geval goed af te spoelen alvorens het weken en niet direct uit de verpakking eten.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor een 1-persoonsportie:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	530 / 2226	26%
Natrium	55 mg	3%
Eiwitten	10 g	10%
Kalium	1406 mg	23%
Vetten	20 g	29%
Kalk	223 mg	32%
Verzadigde vetten	4 g	20%
IJzer	3.9 mg	26%
Cholesterol	15 mg	6%
Koolhydraten	79 g	32%
Vitamine A	345 mcg	38%
Vitamine B1	0.29 mg	29%
Vitamine B2	0.27 mg	21%
Vitamine C	1 mg	1%
Voedingsvezels	18 g	59%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May

Gedroogde vruchtensalade

Ingrediënten:
12 kardemompeulen
100 gram gedroogde vijgen, doorgesneden
100 gram gedroogde appels
100 gram gedroogde ontpitte pruimen
100 gram sultana's
100 gram gedroogde cranberries
200 gram gedroogde abrikozen
1 theelepel oranjebloesemwater
150 gram geroosterde geschaafde amandelen

Voor de yoghurt-kardemomcrème:
2/3 cup yoghurt
2/3 cup zure room
2 eetlepels bruine basterdsuiker
1/4 theelepel gemalen kardemom

Bereidingswijze:
De ingrediënten voor de yoghurtcrème mengen, voor gebruik in de koelkast zetten.
De kardemompeulen in een stuk kaasdoek binden en met een deegroller kneuzen.
De vruchten in een grote pan 2 cm onder water zetten, aan de kook brengen en de kardemom toevoegen. Vuur temperen en 10 minuten op een laag pitje laten koken. Laten afkoelen. De kardemompeulen verwijderen en de vruchten in een schaal scheppen. Het oranjebloesemwater erdoor roeren. Gekoeld of op kamertemperatuur serveren met yoghurt-kardemomcrème en bestrooid met geschaafde amandelen.

Voor 6 personen.

Eet smakelijk,
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Médoc, Barton & Guestier

Druivensoort: Merlot en Cabernet Sauvignon
Streek: Médoc, Bordeaux
Kleur: Bruinrood
Geur: Verse tuinaarde, kastanje, kruidnagel
Smaak: Intens rijk, krachtig, zwarte bes, kruidnagel

Met de kerstdagen in zicht maken we ons op voor een aantal rijke wijnen uit de Bordeaux of Bourgogne.
Vandaag deze klassieke Médoc-wijn van het zeer gerenommeerde Barton & Guestier.
De wijn gaat 12 maanden op eikenhouten vaten uit de Limousin (Zuid-Frankrijk) en dat geeft een mooi donker karakter mee aan deze wijn.
De smaken die we proeven zijn van donker vers fruit als bramen en zwarte bes op een marmeladeachtige manier die lekker gaat bij gestoofd vlees zoals kabritu.
Een typische volle smaak die goed gaat bij krachtig vlees als entrecôte met stroganoffsaus of een mooi stukje wild. Uiteraard moeten er dan wat gestoofde smaken bijkomen en daar is de salade van gedroogde vruchten uitermate geschikt voor.
Deze 'kerstwijn' kunt u het beste circa een uur van te voren openmaken zodat hij voldoende zuurstof krijgt om zich in zijn volle glorie te tonen.

LICORES MADURO

Santé!
Erik van Kampen, sommelier.

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Kerstklassiekers: Bourgogne versus Bordeaux

Nog altijd zijn het onmiskenbaar de beroemdste wijnstreken ter wereld. Met elk een heel verschillende wijncultuur. De twee beroemdste wijnstreken onderscheiden zich ook in de vorm van de liefhebber, de mens.

Tekst: Erik van Kampen

Een echt Bordeaux-type houdt van krachtige wijnen met veel power in de smaak en de geur. De Bourgogne-fanaat houdt van finesse en elegantie met bijzondere, minder toegankelijke expressie.

De eenvoudige waarheid is dat ze in Bordeaux en Bourgogne nog altijd heel goed weten hoe ze schitterende wijnen kunnen maken. En dat de verhouding tussen prijs en kwaliteit de vergelijking met andere landen het best kan doorstaan. Natuurlijk heb ik het niet over alle prijzen, alle wijnbouwers en alle wijnen. Je moet een beetje zoeken, proeven, vergelijken.

Of er is een andere optie, laat u goed adviseren door de goede wijnspecialisten die de gebieden door en door kennen, ga af op hun expertise. U kunt het beste kiezen voor gerenommeerde huizen als Louis Latour (Bourgogne) of Barton & Guestier (Bordeaux).

Vroeger was het een klassieke vraag onder wijnliefhebbers om elkaar snel wat beter te leren kennen: "Bent u eerder Bordeaux of Bourgogne?" Beide streken en wijnen zijn immers heel verschillend. Ze vertegenwoordigen een heel andere visie op wijn. En dus zeggen ze ook veel over de wijndrinker. Niet alleen kleur, geur en smaak van de wijnen zijn anders. Ook de emotionele beleving ervan. Bordeauxliefhebbers hebben een heel andere relatie met wijn dan liefhebbers van Bourgogne.

Een wijnaankoper zei mij ooit: "Bordeaux is als brood, Bourgogne is als patisserie." Dat vond ik alleraardigst gevonden, deze vergelijking.

Bordeaux heeft die volheid en stevige aardse smaak die je inderdaad eerder met brood associeert. Brood is de betrouwbare basis van onze dagelijkse voeding: dat is wat Bordeaux in de wijn wil zijn. De structuur van de streek is eenvoudig. Elke wijn is afkomstig van een geografisch afgebakend domein, het 'Château'. Daar streeft men naar een welbepaalde 'stijl van het huis of de bepaalde streek'. De wijnen worden gemaakt van verschillende druivensoorten. De gebreken van de ene soort worden gecorrigeerd door de kwaliteiten van de andere. Met de modernste wijntechnologie neutraliseert men zoveel mogelijk de grillen van de natuur. Een malolactische gisting (na de alcoholische gisting) zet het scherpe appelzuur om in zachter melkzuur. De rijping op nieuw eikenhout duurt bijna twee jaar. Alles is gericht op continuïteit, smaakharmonie en smaakversmelting.

Bourgogne is heel anders. Bourgogne is zoals patisserie: fijner en fragieler, vaak ook eigenzinniger, een artisanale creatie van een enkeling. Daarbij weet je niet altijd waar de ingrediënten precies vandaan komen. De structuur van de streek is minder doorzichtig. Wijnbouwers hebben er, verspreid over het hele gebied, vele minuscule perceeltjes. Bourgognes zijn vaak mengwijnen, afkomstig van druiven van verschillende gronden. Daarom kan je onder bourgognes met dezelfde naam en van dezelfde prijsklasse toch grote verschillen in kwaliteit aantreffen.

Hier werkt men niet met verschillende druiven zoals in Bordeaux. Er is één druivensoort voor wit: meestal Chardonnay. Eén voor rood: Pinot Noir. Er is geen mogelijkheid om te corrigeren als de weercondities tegenvallen. De meeste wijnbouwers kunnen zich geen investering in wijntechnologie veroorloven. Het is elk jaar erop of eronder.

Bourgogne is bijgevolg grilliger dan Bordeaux, minder voorspelbaar, het risico op ontgoocheling is groter. Om die ene Bourgogne te proeven die de reputatie van zijn streek en prijs volledig waarmaakt, moet je vaak een lange weg afleggen. Maar dat maakt het misschien juist zo verleidelijk. Want plots kom je dan toch dat ene pareltje tegen dat je doet zuchten van verrukking en dat het allemaal de moeite waard maakt. In de Bordeaux heb je daarentegen vaak het gevoel dat alle wijnen uit het zelfde 'krachtige' hout zijn gesneden, dat er een 'Bordeauxrecept' bestaat waar alle wijnbouwers bij zweren. Bordeaux heeft de kwaliteiten van een trouwe vriend, maar velen weerstaan niet aan de vurige minnaar Bourgogne, al is deze nog zo vaak ontrouw.

Tijdens de laatste avond van een wijntrip door Bourgogne, besloot ik een fles Bordeaux te bestellen. Mijn reisgezel dronk ervan en zei: "Dit is als thuiskomen." Ook dat vond ik een mooie vergelijking. Bourgogne associeer je inderdaad eerder met reizen: je weet niet altijd waar je terecht komt, maar plots kan hij je, net als een ver land, compleet veroveren en vervoeren. Daartegenover staat die donkere kleur en dat vertrouwde karakter van een Bordeaux: een wijn die blijft wat en waar hij is.

Ik houd van beide, maar tijdens de kerstdagen drink ik een Bourgogne, ik weet ook al welke, namelijk een Aloxe-Corton 2005 van Louis Latour. Ik verheug me er nu al op.

Hopelijk drinkt u tijdens de kerstdagen ook een goede Bordeaux of Bourgogne, want met elkaar genieten van de speciale momenten blijft het allerbelangrijkste.

Recht

Advocatenspreekwoordenrecht

Hoe noem je 100 advocaten op de zeebodem? Precies... een goed begin! Al eeuwenlang zijn advocaten het mikpunt van spot en figureren zij, vrijwel uitsluitend negatief geportretteerd, in grappen en grollen in allerhande talen en in verschillende culturen. In spreekwoorden, gezegden, zegswijzen en uitdrukkingen figureren advocaten aanzienlijk minder, sterker nog komen zij er zeer bekaaid van af.

Tekst: Mirto F. Murray

In de duizenden spreekwoorden en dergelijken in de Nederlandse taal figureert de advocaat als zodanig nauwelijks. Met enig graafwerk van mijn kant kwam ik de volgende spreekwoorden, gezegden en uitdrukkingen tegen. Opmerkelijk is dat, net als in de grappen over advocaten, ook in spreekwoorden en aanverwante wijsheden de advocaat er op z'n zachtst gezegd niet rooskleurig vanaf komt.
'Advocatentongen moeten met muntolie gesmeerd worden' is er zo één. Met muntolie wordt gedoeld op de olie uit de muntplant - u weet wel die van de thee - en het naar het schijnt een nogal bewerkelijk geheel is om uit de plant olie te onttrekken. In wezen wordt daarmee op geld gedoeld zodat het achterliggende idee achter het spreekwoord is dat advocaten voor het verrichten van hun werkzaamheden goed beloond moeten worden. Nu kan ik als advocaat weinig hebben tegen het goed (moeten) betalen van advocaten, maar bekruipt bij mij geheel ongewenst het gevoel dat het spreekwoord een correlatie suggereert tussen het smeren van de advocatentongen (lees: betalen) met het spreken door de advocaat van hetgeen door de cliënt gewenst wordt (lees: liegen).
De navolgende volkswijsheden borduren ook voort op die - mijns inziens - onjuiste voorstelling dat advocaten 'recht praten' wat krom is of tegen de bergen op liegen. Het gezegde 'liegen als een advocaat' heeft als betekenis 'zeer overtuigend liegen'. Recent trok een column in de Volkskrant met de titel 'Advocaten mogen best liegen. En soms moet het' mijn aandacht. Ik kon het niet laten via Twitter ogenblikkelijk wereldkundig te maken blij te zijn daar anders over te denken. De betekenis van 'goed kunnen praten', verwoord in het gezegde 'spreken als een advocaat', doet wat dat betreft iets neutraler aan.
'Van de stijfkop en de zot, vult de advocaat zijn pot' legt echter weer de negatieve relatie tussen het werk van de advocaat en zijn vergoeding - deftig als 'honorarium' aangeduid - voor het verlenen van rechtsbijstand. Het spreekwoord heeft namelijk als betekenis dat in een geschil tussen partijen de advocaat vaak de lachende derde is. Ook in een Fries spreekwoord komen advocaten er slecht vanaf. 'Abbekaten fiskje leafst yn tjok wetter' of wel 'advocaten vissen graag in troebel water' met als betekenis dat advocaten graag adviseren in duistere zaken.
De uitdrukking 'Advocaat van de duivel spelen' heeft in de kern niet altijd een positieve betekenis. De rooms-katholieke herkomst van de advocaat van de duivel ofwel advocatus diaboli ligt in de tegenargumenten die door een persoon werden aangevoerd bij zalig- en heiligverklaringen in de vorm van kritische vragen over de heiligheid van de kandidaat. Heden ten dage wordt met een duivelsadvocaat iemand aangeduid die een mening geeft waar hij zelf niet achter staat, maar die mening slechts uit om reacties te krijgen. De koppeling die hier in ligt besloten met een advocaat die dus zaken zou verdedigen waar ie zelf niet achter staat, wordt ook wel aangeduid als het fenomeen van 'een advocaat van kwade zaken' of wel een rabulist.

In mijn gedrevenheid de kwantiteit vermeldingen van advocaten in spreekwoorden en gezegden op te krikken bedacht ik de volgende spreekwoorden en gezegden. 'Wie een kuil graaft voor een advocaat, valt er zelf in', 'blaffende advocaten bijten niet', 'lachen als een advocaat met kiespijn', 'advocatentranen huilen', 'van de advocaat geen kwaad weten', 'zoals de advocaat is, vertrouwt hij zijn gasten' en 'zachte advocaten maken stinkende wonden'.

Tsja... spreekwoorden herschrijven is vast geen lang commercieel verantwoord leven beschoren, of mij niet echt op het lijf geschreven, dus blijf ik me maar ondanks de vaak negatieve connotatie in grappen en spreekwoorden concentreren op mijn vak als advocaat. Mocht u trouwens mooiere voorbeelden bedenken van advocatenspreekwoorden laat het me even weten op murray@sms-advocaten of @mirtomurray op Twitter. Het mooiste voorbeeld Twitter ik, dat beloof ik!
Als laatste toch een advocatenmop als uitsmijter. Een nieuwe cliënt meldt zich bij een topadvocaat en vraagt wat het kost om zijn diensten in te huren. 'Vijfhonderd gulden voor het beantwoorden van drie vragen' zegt de juridische specialist. 'Vindt u dat niet wat aan de hoge kant' vraagt de verbouwereerde cliënt. 'Ja, best wel, maar wat is uw derde vraag?', zegt de advocaat...!

Mirto F. Murray is advocaat en vennoot bij SMS Attorneys at Law.

Mens & Werk

Verlies van klanten

Het is een grote kunst om klanten te verkrijgen, maar het is een nog grotere kunst om een klant te behouden. Het komt geregeld voor dat klanten ervoor kiezen om naar een andere organisatie te gaan en daar heeft de klant altijd een legitieme reden voor. Want waarom zou je naar een ander bedrijf gaan als je tevreden bent?

Tekst: Judice Ledeboer

Soms gaan klanten stilletjes weg, maar het komt ook voor dat klanten met veel lawaai laten weten dat ze hun materialen of diensten elders gaan halen. De klant is het zat. Hij is niet gehoord, er is niet geluisterd en er is troep geleverd. Wat nu? En: 'Waarom gaat mijn klant weg?'

Dat klanten weggaan gebeurt bij ieder bedrijf. Als een klant laat weten dat hij elders gaat 'shoppen' moet er natuurlijk iets gebeuren. Waarom wil de klant weg? Is hij ontevreden? Zo ja, waarover? Zijn er fouten gemaakt? Waar? Wat kunnen we leren? Hoe kunnen we ons verbeteren? Het eerste dat er moet gebeuren is: bied excuses aan en een oplossing. Het is vooral belangrijk om duidelijk aan te geven dat er de wil is om zaken voor elkaar te krijgen. Want een klant verliezen is één ding, maar die klant maakt geen goede reclame over het bedrijf waar hij klachten over heeft en dat kost een bedrijf ook weer klanten. Een klant wil namelijk het gevoel hebben dat er aandacht voor hem is en dat hij niet aan zijn lot wordt overgelaten. En hij wil gehoord worden. Achteloos omgaan met afspraken die gemaakt zijn, maar die niet zijn nagekomen is een veelgehoord argument

om bij een leverancier weg te gaan. Men heeft behoefte aan duidelijkheid. Natuurlijk kunnen er omstandigheden zijn waardoor er veranderingen komen in de planning en het leveren van producten, maar niets laten horen leidt tot problemen.

De afgelopen jaren is er meer concurrentie op allerlei gebied en dat betekent dat de klant meer keuze heeft waar hij zijn producten of diensten wil afnemen. We zien de campagnes van bijvoorbeeld telefoonaanbieders die er alles aan doen om klanten te verkrijgen. Goedkope telefoons, lage tarieven, zelfs gratis computers bij het afsluiten van abonnementen. De klant is snel verleid, maar de klant wordt ook kritischer. Men gaat vergelijken en kiest uiteindelijk voor de beste en natuurlijk de goedkoopste deal.

Wisselen alleen ontevreden klanten van leverancier? Nee dus. Uit een Amerikaans onderzoek is naar voren gekomen dat tevreden klanten net zo gemakkelijk van leverancier wisselen als ontevreden klanten. Klanten zijn tegenwoordig minder loyaal. Als er niet wordt voldaan aan de verwachting die iemand heeft, van een product of van een dienst, dan neemt de tevredenheid af. De klant betaalt tenslotte voor een product of een dienst en heeft daar bepaalde verwachtingen van. De klant maakt als het ware een balans op. Krijgt hij wat hij verwacht? Krijgt hij minder dan hij verwacht dan ontstaat er ontevredenheid en een klant ziet dat als reden om geen zaken meer te doen met een bedrijf. Andersom werkt het hetzelfde. Als de klant tevreden is omdat het product of de dienst aan zijn verwachtingen voldoet, dan ervaart de klant dat als 'er is recht gedaan'. Echter, dit betekent niet dat de klant voor altijd verbonden is aan een bedrijf. Hij zal dat gevoel meer hebben als de klant meer krijgt dan hij verwacht had. Deze klanten zullen loyaler zijn naar een bedrijf en minder snel switchen.

Voor bedrijven die producten verkopen of diensten aanbieden is het dus belangrijk om meer te leveren dan er verwacht wordt. Dit noemt men service. Dikwijls zijn kleine handelingen als het kosteloos afleveren van goederen, het snelle leveren van producten of diensten al redenen voor klanten om voor eenzelfde bedrijf te kiezen. En in de sociale omgang is een glimlach, iets meer aandacht geven aan de klant, het geven van iets extra's al voldoende reden voor klanten om terug te gaan naar een bedrijf. Bedrijven zullen dus aandacht moeten geven aan de sociale omgang die hun personeel heeft. Ongeïnteresseerde caissières, luie horecamedewerkers en lakse medewerkers zorgen ervoor dat klanten niet meer komen.

Meer doen dan een klant verwacht vergroot de kans op een hogere loyaliteit van klanten. Dit geeft echter geen zekerheid, want klanten kunnen ook om andere reden naar de concurrent stappen. De klant wil namelijk niet afhankelijk zijn van één leverancier en hij is altijd op zoek naar de beste deal.

Maar ook in het bedrijfsleven geldt: oude liefde roest niet. Dat betekent dat klanten best wel bereid zijn om weer terug te komen naar het bedrijf waar ze eerder zaken mee deden. Er moet echter wel kwaliteit geleverd worden én de manier van omgang speelt een grote rol. Het gaat er tenslotte om dat er een win-win-situatie voor twee partijen is en daarbij moet de verkoper van producten en diensten net een tandje harder rennen en zijn organisatie goed regelen, met de nadruk op service en aandacht voor de klant.

Marketing

Prutsers!

Kijk, dat een bakker aan het eind van de dag anderhalf gesneden wit - dat hij toch niet meer verkoopt - cadeau doet aan een alleenstaande moeder met zeven kinderen, dat snap ik. En dat een timmerman een speciaal beiteltje dat hij ooit kocht voor een specifieke klus en nu nooit meer gebruikt laat verroesten, daar kan ik ook inkomen. Of een bedrijf dat een enkele overtollige medewerker in dienst houdt uit zuiver sociale overwegingen, prachtig!

Tekst: Marcel Truyens

Maar op deze vrijdagachternamiddag begin ik me serieus af te vragen wat er mis is met onze zogenaamd zelfstandige overheidsbedrijven. Onze ontwikkelingsbank Korpodeko maakt sinds 2010 verlies. En niet zo'n beetje ook: 15,8 miljoen naffels om precies te zijn over de jaren 2010 tot en met 2012. De cijfers van 2013 - het jaar waarin DAE failliet ging - zijn nog niet bekend, dus maak de borst maar nat. De reden: 50 procent van de kredieten wordt niet afbetaald. Waar Korpodeko drie jaar voor nodig heeft, realiseert onze nationale Telcommunicatietrots met twee vingers in de neus binnen één jaar: UTS prognosticeert 16 miljoen verlies over het boekjaar 2013. De Dokmaatschappij heeft een claim van 120 miljoen dollar aan de broek van een stel Cubanen die daar als moderne slaven zijn uitgebuit, terwijl het drijvende dok al zo'n twee jaar buiten gebruik is omdat het 'helemaal verrot' is. De financiële situatie van Aqualectra is dusdanig beroerd (geprognosticeerd verlies 2013: 450 miljoen met de hartelijke dank voor de politieke inmenging) dat men geen bankkrediet kan krijgen om de nodige investeringen te plegen. Hoe het met Curoil, Curinde, Selikor, CPA of het handjevol andere overheidsbedrijven gaat, weet ik niet. Ten aanzien van de laatste: de krankzinnige tarieven, kapotte kranen en een tekort aan chassis helpen onze haven niet. Punt is dat de overheid de aandeelhouder is - en voor alle duidelijkheid die is aandeelhouder met ons gemeenschapsgeld - en opdraait voor de verliezen. Dat zijn u en ik dus.

Dat UTS nu eindelijk iets doet aan het saneren van het - haar deels opgedrongen - personeelsbestand, komt jaren te laat. Beter laat dan nooit zullen we maar zeggen. Maar dat dat 48 miljoen moet kosten is ronduit krankzinnig! De gemiddelde ex-werknemer kost de maatschappij dus 240.000 naf - waarover naar verluidt geen belasting wordt betaald en de facto dus nog veel meer kost. Om dit te kunnen bekostigen verkoopt UTS hier en daar wat bezittingen, deelnemingen en gebouwen. Kennelijk hebben ze die opeens niet meer nodig of ze hebben er nooit iets mee verdiend anders verkoop je ze niet zou ik denken.

Er zijn maar heel weinig bedrijven die - zelfs in uitstekende tijden - zomaar 50 procent te veel personeel in dienst hebben en dat vervolgens een afvloeiingsregeling aanbiedt van gemiddeld zo'n drie maal modaal belastingvrij gedurende minimaal twee jaar. Echte bedrijven hebben de neiging om activiteiten of bezittingen al af te stoten zodra ze niet renderen. Bij echte bedrijven snapt men dat je je productiemiddelen up to date moet houden omdat je anders gedoemd bent ten onder te gaan. Ooit een eenvoudige timmerman met een 'totaal verrotte' zaag gezien? Bij Dok en Aqualectra denkt men daar heel anders over.

Maar het is in feite nog erger: we besteden zo ongeveer een wereldrecord van 6 procent van ons bruto nationaal product aan telecommunicatie en nog eens zo'n 10 procent van ons BNP aan peperduur water en elektriciteit. Dit zijn overigens getallen uit 2009, recentere cijfers zijn niet voorhanden, deze bedrijven zijn namelijk niet in staat hun jaarrekeningen op te leveren. Dat kost elk normaal bedrijf overigens een boete van de belastinginspecteur.

Het CTB de 'overheidstoeristenmarketingclub' - Overheidsmarketing is dat niet een enorme contradictio in terminis - die onze grootste industrie op de kaart moet zetten, verraste de wereld met het nieuws dat de hotelbezetting 'geheel onverwacht' was ingestort. Het nieuws kwam 'geheel onverwacht' juist enkele weken voor er een aantal hotelexploitanten over de kop ging. En in plaats van het ontwikkelen van een visie haastte men zich te melden dat dit kwam door een gebrek aan airlift of particulieren die stiekem kamertjes verhuren. Duhhh.

Alles bij elkaar kijken we inmiddels naar een overall werkloosheidspercentage van 13 procent en een jeugdwerkloosheid van ruim 37 procent en de vooruitzichten zijn niet bepaald rooskleurig.

Dat deze situatie de maatschappij dagelijks bakken met geld kost is op zich al een schande, het langetermijneffect van dit gestuntel is nog vele malen groter. De aan de leiband van opportunistische politici lopende gejaste en gedaste directies en managers blokkeren met hun gepruts de economische ontwikkeling van ons land. Onbetrouwbare energielevering, onbetaalbare haventarieven en telecommunicatievoorzieningen, geen of slechte ontwikkelingskredietfaciliteiten, de kans dat je schip in ons dok aan de ketting gaat of beroerde country marketing maken ons land niet bepaald aantrekkelijk voor investeerders, toeristen of klanten.

In elk normaal bedrijf met een twee tier-model staat de RvC op gepaste afstand, voert een ter zake kundige en professionele directie het dagelijks bestuur en controleert een accountant op gezette tijden de cijfers. Het wordt hoog tijd dit model ook bij onze overheidsbedrijven in de praktijk te brengen. Dat begrijpt zelfs de bakker, de timmerman of de sociaal werker.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com
W | www.stradius.com

CBS: Meten is weten

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is op Curaçao de instantie waar verzameling, verwerking en publicatie van de statistieken ten behoeve van overheid, bedrijfsleven, diverse belangengroepen, NGO's en wetenschap zijn gecentraliseerd. Het CBS heeft als taak het publiceren van betrouwbare en samenhangende statistische informatie, die inspeelt op de behoefte van de samenleving.

Tekst: Judice Ledeboer Foto's: Ken Wong

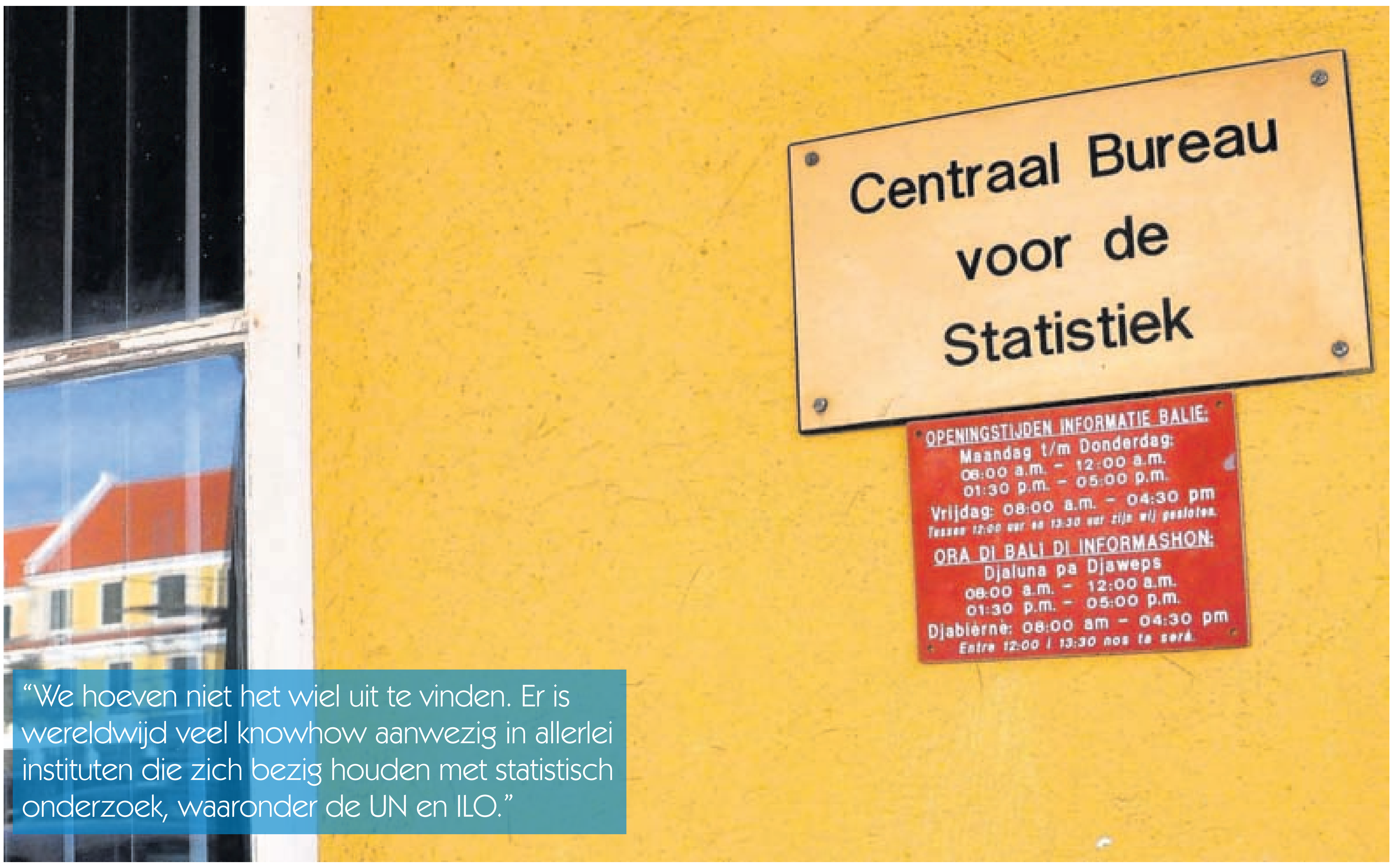

"We hoeven niet het wiel uit te vinden. Er is wereldwijd veel knowhow aanwezig in allerlei instituten die zich bezig houden met statistisch onderzoek, waaronder de UN en ILO."

Sinds 1980 is het CBS een zelfstandig opererend bureau. Daarvoor was het CBS een afdeling van het toenmalige departement van Economische Zaken. Tegenwoordig valt het CBS onder het ministerie van Bestuur en Planning en Dienstverlening als een zelfstandige dienst. De kosten voor de uitoefening van de taken komen ten laste van de overheidsbegroting. In de nabije toekomst zal het CBS geheel verzelfstandigd worden zoals dat reeds het geval is met vele nationale statistische bureaus. De informatie die het CBS publiceert, omvat vele maatschappelijke aspecten, van macro-economische indicatoren als economische groei en consumentenprijzen, tot de arbeids- en inkomenssituatie van personen en huishoudens. Cijfers moeten zorgen voor een solide basis voor beleid. Bij het CBS op Curaçao werken 25 personen.

De Ñapa sprak met Mike Jacobs die al 22 jaar bij het CBS werkzaam is. Hij is er hoofd van de Sociale en Demografische Statistiekafdeling en met Harely Martina, hoofd van de afdeling Publicaties en Inlichtingen. Zij werkt al 18 jaar bij het CBS. Het kantoor zit in Fort Amsterdam.
De meeste mensen zullen het laatste grote project van het CBS wel kennen: de Census 2011. Het was de 5e Volkstelling op Curaçao. Een census geeft inzicht in de kenmerken en leefomstandigheden van de bevolking van een land en door de Verenigde Naties is vastgesteld dat er iedere tien jaar een census moet plaatsvinden. Het CBS op Curaçao voerde dit onderzoek uit en er was een speciaal projectteam van het CBS mee belast. Thans is men al meer dan twee jaar bezig met het verwerken van de onderzoeksgegevens en verkeren de werkzaamheden in een afrondende fase. Binnen een jaar na de uitvoering van de census werden de eerste resultaten hiervan gepresenteerd. En vanaf februari 2013 zijn er iedere maand cijfers openbaar gemaakt in de media, zodat de bevolking stapsgewijs kon zien wat de uitslag is van de census.
"We hebben hier ook de nodige publiciteit aan gegeven", zegt Martina. "Dat doen we bij alle CBS-onderzoeken, het publiek informeren over een komend onderzoek en over de resultaten hiervan. De laatste census is nu bijna verwerkt. Op onze website staat al 90 procent van de resultaten gepubliceerd in de vorm van tabellen. Het was veel werk. We moesten 210.000 ingevulde formulieren verwerken. 150.000 Van personen en 60.000 van huishoudens. Deze moesten gecontroleerd, gescand en gecodeerd worden. Je komt veel inconsistenties tegen en dit alles moet nauwkeurig ge-edit worden, wil je een hoogwaardig databestand ter beschikking hebben voor de komende tien jaar."
Op de vraag waarom het al met al toch nog zo lang duurde voordat er gegevens bekend werden, antwoordt Jacobs dat dit aan verschillende factoren te wijten was. Onder meer was er sprake van intern verloop (uitval vanwege ziekte, en pensioen) van personeel dat in het projectteam zat. "Maar eigenlijk hebben we wel tussentijds gegevens gepubliceerd. Het is het spanningsveld tussen enerzijds tijdigheid en anderzijds kwaliteit en betrouwbaarheid van je onderzoeksresultaten. En uiteindelijk heeft kwaliteit en betrouwbaarheid zwaarder gewogen en kunnen we een goed product presenteren waar we veel aan zullen hebben."

Jacobs heeft sociologie van niet-Westerse landen gestudeerd - tegenwoordig noemt men dat sociale antropologie - waarbij hij onderwerpen in Derde Wereldlanden sociologisch weet te benaderen. Hij voelt zich als een vis in het water in zijn functie en heeft een brede belangstelling voor alles wat met sociaal-maatschappelijke zaken te maken heeft en hij wil ook internationaal op de hoogte blijven wat er speelt in zijn vakgebied. Hij is net terug uit Genève waar hij naar een bijeenkomst is geweest van de ILO (International Labour Organization) samen met zijn collega Virlene Els, adviseur Arbeidsaangelegenheden van het ministerie van SOAW. Iedere vijf jaar komen experts van CBS-kantoren en Arbeidsministeries uit de hele wereld bij elkaar om internationaal te vergaderen op het gebied van arbeidsmarktonderzoek. Dit jaar waren er meer dan 100 landen vertegenwoordigd. Curaçao valt nu nog binnen de koninkrijksdelegatie, maar Jacobs denkt dat Curaçao over een aantal jaren als zelfstandig land zal worden uitgenodigd. Els en Jacobs hadden dit jaar zelfs de eer om te participeren als enigen uit het gehele Koninkrijk en werden aangesproken als afkomstig uit Pays Bas. De ILO geeft een gelijke stem aan werknemers, werkgevers en regeringen om ervoor te zorgen dat de standpunten van de sociale partners nauw worden weerspiegeld in de arbeidsnormen en bij het vormgeven van beleid en programma's.
Missie en doelstelling van de ILO zijn ter bevordering van de rechten op het werk, stimulering van fatsoenlijke werkgelegenheid, sociale bescherming en versterking van de dialoog over werkgerelateerde kwesties. Dit jaar stonden er ook weer verschillende onderwerpen op de agenda zoals kinderarbeid, de stand van zaken inzake 'decent work', fatsoenlijk werk: Hoe is het gesteld met bijvoorbeeld het aantal werkuren, pensioenen en vakantiedagen, veiligheid op het werk en seksuele intimidatie op de werkvloer? Er werden nieuwe methodieken om onderzoek te doen aangereikt en er werden veel ervaringen uitgewisseld. "Daar waren alle experts aanwezig en ik heb goed kunnen netwerken. Er werden bepaalde zaken die wij tegenkomen bevestigd. We zijn op de goede weg. En ik heb veel nieuwe ideeën opgedaan. Die ben ik nu aan het uitwerken en de volgende stap is het bepleiten van een onderzoeksbudget. Want voor de productie van statistieken is geld nodig, alleen de zon gaat voor niets op. Statistieken hebben ook een prijskaartje."
Om goed statistisch onderzoek te kunnen doen zijn er wereldwijd definities en classificaties voor onderzoek vastgesteld. Dit is belangrijk om ook cijfers uit andere landen naast eigen cijfers te kunnen leggen en er moet wel gemeten worden met dezelfde maat.
Jacobs zegt hierover: "We hoeven niet het wiel uit te vinden. Er is wereldwijd veel knowhow aanwezig in allerlei instituten die zich bezig houden met statistisch onderzoek, waaronder de UN en ILO. Wij volgen de richtlijnen die wereldwijd gelden en voeren hun aanbevelingen ook door."
In de loop der jaren is de vraagstelling in enquêteformulieren bijvoorbeeld veranderd omdat men wel met de tijd mee moet gaan. Een goed voorbeeld hiervan is de vraag bij de Census 2011: Waar zijn de ouders van de respondent geboren? Alleen de vraag: 'Waar is respondent geboren?' voldeed niet meer. Uit het onderzoek kwam toen naar voren dat bij 40 procent van de bevolking van Curaçao een of beide ouders niet op Curaçao zijn geboren. Dit - het geboorteland van de ouders - is belangrijke informatie voor ons. Een kind dat uit Colombiaanse ouders op Curaçao geboren is wordt waarschijnlijk Spaanstalig opgevoed. Dit heeft invloed op de schoolprestaties van dit kind. Dit is zeer relevante informatie voor de overheid."
Jacobs vindt dat als je in een land goed beleid wilt voeren dat je dan goede cijfers nodig hebt. "Om te monitoren en beleidsvoering te doen moeten statistische cijfers integraal worden gebruikt. De overheid en andere gebruikers moeten dan ook geschoold raken in het werken met statistieken." "Vandaar ook onze campagne 'Meten is weten', aldus Martina.

Een schat aan ervaring: Harely Martina (links) is al 18 jaar bij het CBS werkzaam en Mike Jacobs al 22 jaar.

Economisch en sociaal terrein

Het CBS op Curaçao is op verschillende terreinen bezig. Op economisch en sociaal terrein. Hoe wordt er onderzoek gedaan en hoe worden de cijfers geproduceerd? Het bureau volgt de internationaal voorgeschreven richtlijnen. Als je bijvoorbeeld cijfers over beroepen wilt weten, hoe onderzoek je die, hoe deel je die in? Wat is de definitie van een werkend persoon? En hoe classificeer je werkenden in hun beroepen?
Het CBS verzamelt gegevens op diverse manieren. Ze krijgen gegevens van andere instellingen, dit worden administratieve bronnen genoemd, zoals schoolbesturen of ze doen eigen onderzoek. Dit laatste wordt primair onderzoek genoemd. Het CBS verzamelt dan zelf data door het afnemen van enquêtes, door vragenlijsten te laten invullen, mondeling of schriftelijk, persoonlijk of telefonisch of via het internet. De organisatie beschikt over een bestand van enquêteurs. Deze worden opgeleid en krijgen opdrachten om mensen in huishoudens te ondervragen, en/of mensen vanuit hun functie in het bedrijfsleven. Bij grote onderzoeken worden er campagnes opgezet om de mensen te enthousiasmeren om mee te doen. Bij de Census 2011 heeft dat een goed resultaat gegeven: 90 procent van de mensen, wonend en/of verblijvend (met uitzondering van toeristen) op Curaçao heeft meegedaan. Belangrijk is dat de mensen de garantie krijgen dat zij persoonlijk niet bekend worden. "Als je als CBS je werk goed wilt doen dan is anonimiteit van de respondent gewaarborgd. Op geen enkele manier is persoonlijke informatie bekend. Dit is het fundament van een CBS", aldus Jacobs.
En als de cijfers bekend zijn moeten die ook openbaar gemaakt worden. Hoofd afdeling publicaties en voorlichting Martina is daarvoor verantwoordelijk. "Je vraagt informatie aan het publiek of aan bedrijven en dan is het correct dat je de informatie die je hebt verkregen ook weer aan hen teruggeeft in de vorm van statistische data." Dat wordt via de media gedaan en op de website van het CBS gepubliceerd. De resultaten zijn zowel digitaal als hardcopy verkrijgbaar bij het CBS. "Binnenkort verschijnt de publicatie 'Statistical Yearbook Curaçao 2012' bestaande uit verschillende sociaal-demografische statistieken. Het ligt nu bij de drukker", aldus Martina. Ook is er pas het pocketboekje 'Statistical Orientation 2013' verschenen, dit keer in twee talen (Engels en Papiamentu). Dit boekje wordt deze keer in openbare ruimtes (bibliotheken/postkantoor) geplaatst zodat het toegankelijk is voor iedereen.
Een groot onderzoek ieder jaar is het Arbeidskrachtenonderzoek (AKO). Doel van dit onderzoek is om actuele informatie te kunnen verschaffen over ontwikkelingen op de arbeidsmarkt op Curaçao. Het veldwerk voor de AKO 2013 is net uitgevoerd. Er zijn ruim 2600 huishoudens benaderd om data over werkloosheid en werkgelegenheid te verzamelen.
Heel belangrijk is dat het CBS ook aan technologische vernieuwing doet. Tijdens de AKO werd een deel van de interviewers ook op pad gestuurd met tablets in plaats van papieren vragenlijsten. Het gebruik van tablets in de toekomst zal ten goede komen van de tijdigheid, efficiëntie en kwaliteit van de CBS-onderzoeken. En ook telefonische enquêtes en onderzoek via internet zijn toekomstmogelijkheden.
"In de eerste week van december verwachten we de eerste resultaten van het arbeidskrachtenonderzoek. Dan kunnen we zien hoe de huidige arbeidsmarktsituatie is en hoe die zich ontwikkeld heeft sinds de laatste AKO in 2011", aldus Martina.

Dat het CBS een belangrijke rol heeft in de samenleving beseffen steeds meer mensen. Jacobs: "We doen onderzoek op basis van de behoefte van de samenleving en we moeten ook iets doen met de resultaten van die onderzoeken. Daar heeft de samenleving recht op. We zijn 'vrij' in de keuze van onderwerpen - dit wordt bepaald door de informatiebehoefte, relevantie en internationale aanbevelingen - en de analyses zijn objectief en op wetenschappelijke basis gestoeld." De mensen op Curaçao werken over het algemeen goed mee aan de onderzoeken die door het CBS worden gedaan. Ter controle van de kwaliteit van het enquêtewerk wordt er steekproefsgewijs ook een check gedaan om te controleren of de enquêteurs hun werk goed gedaan hebben. Bovenaan Jacobs' wensenlijstje om onderzoek naar te doen is onderzoek naar de welzijnsbeleving van de bewoners van Curaçao. Onder meer naar het gevoel van geluk. De laatste cijfers over huwelijken en scheidingen zijn niet rooskleurig. In 2012 waren er 52 scheidingen per 100 huwelijken, een stijging ten opzichte van 2011 toen er 46 scheidingen waren per 100 huwelijken. Maar dit is niet het enige dat Jacobs wil weten. Wat bepaalt welzijn? "Dat is interessant", zegt hij. "Ooit zal dit onderzoek er wel komen."

Voor meer informatie over mens en bedrijf op Curaçao ga naar de website van het CBS of loop even langs bij het CBS in Fort Amsterdam waar een bibliotheek is met statistische gegevens van het leven op Curaçao van vroeger tot en met vandaag. Zie website: www.cbs.cw of voor vragen stuur een e-mail naar: info@cbs.cw

Juridisering (3)

Juridisering als regelverdichting

Islelly Pikerie doet een promotieonderzoek naar het effect van drie specifieke beleidsinterventies op het gebied van Good Governance en naar de vraag of Good Governance wel in te passen is in de Curaçaose cultuur. In dit kader publiceert ze enkele artikelen in de Ñapa, ditmaal nogmaals over de zogenoemde juridisering.

Tekst: Islelly Pikerie

Regeldichtheid is een begrip dat we vinden bij Ad Geelhoed in 'De interveniërende staat' en bij anderen.

Regeldichtheid verwijst naar:

1. In de tijd gezien: meer regels in de vorm van meer wetten en amvb's;
2. Gemiddeld meer uitgebreide (langere) wetten (met meer artikelen);
3. In de tijd gemiddeld langer wordende artikelen in afzonderlijke wetten;
4. Meer verstrengeling tussen wetten in de vorm van verwijzingen van de ene wet naar de andere (door Duitsers 'Vernetzung' genoemd).

Toegenomen regeldichtheid leidt tot een toenemende complexiteit in de ogen van burgers, die geacht worden 'de wet te kennen'. En van onoverzichtelijkheid en van wat in de praktijk 'regeldruk' wordt genoemd.

Is er sprake van een toename van wetten en andere regelgeving en zo ja, sinds wanneer?

Het aantal wetten sinds 1954 is enorm toegenomen als gevolg van een toegenomen overheidsbemoeienis met het hele leven van burgers en het handelen of niet handelenvan burgers en organisaties op tal van gebieden en in tal van 'sferen'. Wetten zijn ook langer geworden en er is sprake van langere artikelen en verstrengeling tussen wetten omdat er steeds meer sprake is van al bestaande wetten en regels waaraan nieuwe worden toegevoegd.

Waar minder plaats is voor mensen, ga je elkaar aanstoten en zo is het blijkbaar ook met wet- en regelgeving. Wetten kunnen elkaar in de weg zitten en dan moet je bijvoorbeeld zeggen dat regel zus en zo niet geldt in deze wet of juist wel, maar dat er nog iets bijkomt. Daarom een term als verstrengeling.

Voorstellen voor wetgeving worden steeds vaker ondertekend door meer dan één bewindspersoon. Dat wijst ook op verstrengeling.

Europanisering heeft in Nederland de regeldichtheid vergroot.

Regelverdichting bestaat dus, dat kunnen we nu niet meer ontkennen. Bestuurskundigen zoals dr. Miguel Goede spreken in brede zin over beleidsaccumulatie, over stapeling van beleid. Goed beleid vraagt om bredere toepassing (kan de subsidie ook gelden voor...?), slecht beleid om correctie (nieuwe beleidsvoorstellen). In beide gevallen is het gevolg doorgaans 'meer'.

Maar er is meer. Er is niet alleen sprake van nieuwe interventies maar ook van beleidssplitsing (differentiatie).

Niet beperkt tot Curaçao

Dit verschijnsel van juridisering opgevat als 'regeldichtheid' en regelverdichting is niet tot Curaçao beperkt. Vanzelfsprekend niet omdat het een response is op agenderingspogingen vanuit de West-Europese samenlevingen (als onderdeel van het Koninkrijk krijgen we ook in meer of mindere mate met de Europese wetgevingen te maken) en het oppakken door politieke partijen en fracties van eisen, suggesties, handreikingen en voorstellen uit delen van de samenleving, of als gevolg van crises (rellen, gijzelingen, overstromingen en andere rampen, calamiteiten of incidenten).

Je zou alleen al aan de komst van nieuwe juridische leerstoelen aan universiteiten, het aantal en de benaming daarvan grofweg de ontwikkeling kunnen aflezen. Denk aan de komst van: Europees recht, migratierecht, welzijnsrecht, milieurecht, asielrecht, jeugdrecht, auteursrecht, mensenrechten, informatisering, dierenrechten, toevoeging van het woord 'internationaal' of 'vergelijkend' aan tal van leerstoelen. Ga zo maar door.

Weliswaar bestaan er zekere verschillen tussen de samenlevingen, maar grosso modo maken burgers in een zekere periode van zeg maar tien jaar grofweg dezelfde dingen (verschijnselen, problemen, calamiteiten, risico's) mee die aanleiding zijn voor het nemen van 'stappen'. Een beweging inzake anti-rookpolitiek (zie bijvoorbeeld de politieke partij Pais) en meer aandacht voor pakweg dierenwelzijn (zie de Stichtingen Dierenhulp, Dierenambulance en Dierenbescherming), bestrijding van bodem- en watervervuiling (de Stichtingen Smoc en Greentown) en terrorismebestrijding, deze bewegingen blijven niet beperkt tot Curaçao.

Europanisering

De komst van de EEG en later de EG en EU en vrijheid van verkeer op het vlak van handel en kapitaal en het oprekken van de Europese bemoeienis heeft bijgedragen aan de europanisering van regelgeving. Deze europanisering heeft in Nederland de regeldichtheid vergroot, niet beperkt. Europa is zich gaan bemoeien met de kwaliteit van gehaktballen, de flora en fauna, het geluidsniveau van grasmaaiers en de veiligheid van schilders die moeten werken met hoogwerkers. Nederland heeft dit mede mogelijk gemaakt. Velen in Haagse sferen betogen dat dit als geheel een fantastisch of goed proces is geweest waar niet genoeg de loftrompet over gestoken kan worden en naar believen noemen ze dan Natura 2000 of wat anders. Europa droeg pathetisch gezegd dus bij aan de overheid als interventiestaat en alle partijen die vanaf 1945 in Nederland regeringsverantwoordelijkheid droegen hebben daaraan vlijtig meegedaan.

Hoe ziet deze juridisering er precies uit. De toename in omvang van Europese regelgeving is onderwerp van onderzoek geweest. Het onderzoek 'Alle regels tellen' is uitgevoerd door Herweijer en De Jong.

Andere invloedsfactoren

Er zijn vele invloedsfactoren te noemen, die inwerkten op de toename in eisen, wensen en suggesties en die uitmondden in nationale regelverdichting. Om er achter te komen om wat het gaat bij agendering kan je kijken naar de verschuiving in voorkeuren van belangenorganisaties, pressiegroepen en actiegroepen. Je kunt ook kijken naar de verkiezingsprogramma's van politieke partijen en opeenvolgende regeerakkoorden. En naar de inhoud van moties en amendementen in het parlement. Gepensioneerden moesten worden beschermd en opgevangen, privacy werd een item om te beschermen, migratie leidde tot inburgeringseisen, het milieu moest worden beschermd en vervuiling in lucht, water en bodem worden tegengegaan. Etc. etc. Vele belangen werden gearticuleerd en nieuwe belangen en aspecten van goed samenleven werden ontdekt en leidden tot eisen, wensen en suggesties.

Ad Geelhoed heeft in 'De interveniërende staat' hiervan een (ordenend) overzicht gegeven. Hij stelt onder meer dat de wetgever niet slechts codificerend optrad maar ook modificerend, steeds meer op maatschappelijke verandering gericht was. Allerlei wetgeving moest leiden tot correctie van misstanden in de sfeer van bijvoorbeeld landbouw.

Met dank aan prof. Arno F.A. Korsten, momenteel bijzonder hoogleraar bestuurskunde van de lagere overheden aan de Faculteit rechtsgeleerdheid van de Universiteit Maastricht en consultant. Tevens: emeritus-hoogleraar bestuurskunde aan de Open Universiteit (Heerlen).w

Acteur Leonardo DiCaprio begint raceteam

Promotie van elektrische wagens met Formule E

Acteur Leonardo DiCaprio zet zijn schouders onder een autoteam dat met elektrische wagens gaat racen. Daarmee zijn er nu tien teams, genoeg om een nieuw internationaal elektrisch kampioenschap te starten: Formule E.

Formule E wordt een nieuw internationaal racekampioenschap onder auspiciën van de internationale autosportfederatie FIA. Alleen elektrisch aangedreven wagens mogen meedoen, met snelheden tot meer dan 225 kilometer per uur. De wagens zullen het tegen elkaar opnemen in het hart van wereldsteden zoals Beijing, Los Angeles en Londen.

DiCaprio, een overtuigd milieuactivist, gaat samen met Venturi Automobiles het tiende raceteam uitbouwen dat nodig is om de competitie te laten starten in september 2014. Hij is niet de eerste bekende naam die zich achter het initiatief schaart, eerder deden ook Paul Newman, David Letterman en Steve McQueen dat. Onder de teams zijn verder bekende namen als Audi Sport, Renault en Virgin.

De tien teams, elk met twee racers, moeten een nieuwe generatie van autosportliefhebbers aanboren en tegelijk een lans breken voor duurzaamheid.

"De toekomst van onze planeet hangt ten dele af van onze capaciteit om efficiënte wagens te ontwikkelen die op schone energie rijden", zegt DiCaprio in een persbericht. "Venturi Grand Prix toont een grote vooruitziende blik in hun beslissing om een milieuvriendelijk raceteam te creëren, en ik ben blij dat ik daar deel van kan uitmaken."

Open kampioenschap

In tegenstelling tot de Formule 1, waar de teams zich aan strikte richtlijnen moeten houden, wordt het nieuwe Formule E een open kampioenschap. De teams krijgen grote bewegingsruimte om hun eigen aandrijfsysteem en batterijen te ontwikkelen.

Het eerste prototype is inmiddels geïntroduceerd door Spark-Renault. De wagen weegt zo'n 800 kilogram en kan tot 270 pk leveren.

Acteur Leonardo DiCaprio richt met Venturi Racing een raceteam op dat deelneemt aan het nieuwe Formule E-kampioenschap.

Bestemming Curaçao

'Met een beetje geluk vaker naar Curaçao'

Namen: Stella, Ronald en Yildes Han
Komen uit: Leiden, Nederland
'Business or Pleasure?': 'Pleasure'
Aantal dagen: 15
Verblijven bij: Appartement in La Maya Resort

Tekst: Roxanne Martha

De oorspronkelijke planning van de familie Han om naar Curaçao op vakantie te komen was voor januari komend jaar. "Door in januari te komen wilden we de winter een beetje inkorten", vertelt Ronald lachend. "Maar de tickets voor die periode zijn best duur", zegt Stella. "We vonden een goede deal voor december dus zodoende zijn we nu op het eiland. Dus uiteindelijk hebben we de Nederlandse herfst een beetje ingekort, die overigens ook heel erg koud is."

Stella was degene die voorstelde om naar Curaçao te komen. Ze wilde er heel graag naartoe om weer vrienden te zien. "Verder wil ik heel graag het graf bezoeken van twee personen die me heel dierbaar waren", vertelt Stella. "Het ene graf is van mijn vriendin Tibisay die jaren geleden is overleden en het andere graf is van mijn voormalige schoonmoeder met wie ik nog een hele goede band had. Ze kwam in oktober plotseling te overlijden. Het lijkt wel alsof mijn onderbewustzijn me heeft willen vertellen dat ze er binnenkort niet meer zou zijn en haar daarom moest gaan opzoeken. In januari zou ze 90 zijn geworden en dat was de reden waarom we oorspronkelijk in januari zouden komen. Voor ons was het echter moeilijk om de reis zo te verschuiven om bij de begrafenis te zijn."

Voor Ronald is het zijn tweede keer op het eiland. "De eerste keer dat ik samen met Stella kwam, was voor de bruiloft van vrienden van ons."

Stella: "Ik weet eigenlijk niet meer de hoeveelste keer het voor mij is. Ik kom hier sinds ik twintig was en ben inmiddels de tel kwijtgeraakt."

"Toen we voor de trouwerij zijn gekomen was het juli", gaat Ronald verder. "Toen was het extreem warm. Maar nu heeft het veel geregend waardoor de temperatuur aangenaam is. Ik vind het dus een perfecte periode om hier te zijn."

Volgens Stella en Ronald is een bezoek aan Curaçao, of welke andere bestemming dan ook, inmiddels anders dan toen hun dochtertje Yildes nog niet was geboren. "We doen nu dingen die leuk zijn voor kinderen, zoals naar het Sea Aquarium voor de zeehondjes en dolfijnen en naar de Ostrich Farm."

Ronald had zich ingesteld op het proberen van zoveel mogelijk lokale gerechten. Ze zijn al bij 'Plaza Bieu' geweest waar ze karkó aten. "Maar dat is niet zo gemakkelijk met een kleine van drie. Om er zeker van te zijn dat ze eet, gaan we toch vaak ergens waar ze iets kan eten dat ze kent zoals pizza of pasta. Maar ik ga zeker nog de yambo proberen."

Hoewel de familie heeft aangegeven dat ze voor 'pleasure' op Curaçao zijn, is er ook een beetje business bij. Stella werkt in Nederland als mode-ontwerpster en via haar bedrijf 'Sign'D Studio' ontwerpt ze kleding voor kinderen en dames voor onder meer C&A, V&D, Massimo Dutti en Bridget Maasland.

"Maar ik heb er altijd van gedroomd om ook op Curaçao een kledinglijn te beginnen. Het liefst dat daarvoor alles hier wordt gedaan. Van het printen van de stoffen tot het naaien van de kleding. Ik was blij verrast dat er heel veel mogelijk is op Curaçao. Ik heb met de eigenaresse van een mode-atelier afgesproken om te praten over het maken van de kleding op Curaçao en zij was heel enthousiast. Via haar ben ik in contact gekomen met iemand die stoffen print en ook daarmee heb ik een gesprek gehad. Het ziet ernaar uit dat die kledinglijn er gaat komen en met een beetje geluk zal ik vaker naar Curaçao komen."